

Kristityt, ateistit ja islamista luopuneet Irakissa ja erityisesti Irakin pohjoisosissa (Irakin Kurdistan, Nineven lääni)

Tietoa raportista

Tässä raportissa käsitellään Irakin kristittyjen tilannetta vuonna 2020 yleisesti Irakissa sekä erityisesti Irakin Kurdistanissa (KRG) ja Nineven läänissä. Kristittyjen yleisen tilanteen ohella raportissa kiinnitetään erityistä huomiota kristinuskoon kääntyneiden muslimitaustaisten henkilöiden tilanteeseen. Tämän lisäksi raportissa tarkastellaan yleisesti ateistien (ja islamista luopuneiden) tilannetta Irakissa. Raportissa käytetään lähteenä erilaisia julkisesti saatavilla olevia aineistoja, joita täydennetään Maahanmuuttoviraston maatietopalvelun toteuttamalla, Irakin kristittyjen parissa toimivien tahojen haastatteluilla. Tahojen ja heidän toimintamahdollisuuksiensa turvaamiseksi haastateltuihin viitataan raportissa heidän omasta toivomuksestaan anonyymisti.

Raportin laadinnassa on noudatettu Euroopan unionin yhteisiä suuntaviivoja lähtömaatiedon tuottamisesta (2008). Raportti perustuu huolellisesti valittuihin lähteisiin, joista kaikki on listattu raportin lähdeluetteloon. Ilmeisiä ja kiistattomia tosiasioita lukuun ottamatta kaikki esitetty tieto on tarkastettu useammasta lähteestä, ellei muuta erikseen mainita. Raportissa esitetyt tiedot on hankittu, arvioitu ja käsitelty huolellisesti, raportin laatimisen varatun ajan ollessa rajattu. Raportti ei pyri olemaan kaikenkattava, eikä sitä tule pitää yksinään minkään oleskeluluvan, pakolaisaseman tai turvapaikkahakemuksen perusteena. Vaikka jotain tapahtumaa, henkilöä tai organisaatiota ei olisi mainittu raportissa, tämä ei tarkoita, etteikö kyseistä tapahtumaa olisi tapahtunut tai kyseistä henkilöä tai organisaatiota olisi olemassa. Raportissa esitetyt tiedot, näkemykset ja lausunnot eivät välttämättä edusta Maahanmuuttoviraston virallista kantaa, eikä se ole poliittinen kannanotto tai oikeudellinen arvio.

About the report

This report discusses the general situation of Christians in Iraq and the particular situation of Christians in Iraqi Kurdistan and Nineveh province in 2020. Along with the general situation of Christians, the report focuses especially on the situation of Christian converts of Muslim background. In addition, the report examines the general situation of Atheists (and persons leaving Islam) in Iraq. Different types of public sources utilised in the report are supplemented with interviews, conducted by the Country Information Service of the Finnish Immigration Service, of people and organisations working among Iraqi Christians. At the request of the interviewees, they are cited in the report anonymously for the sake of protecting both them and their activities.

The report was written according to the common EU-guidelines for processing factual COI (2008) and composed on the basis of carefully selected sources. All sources used are referenced. All information presented, except for undisputed and/or obvious facts, has been cross-checked, unless stated otherwise. The information provided has been researched, evaluated and processed with utmost care within a limited time frame. The report does not aim to be exhaustive and neither is it conclusive as to the merit of any particular claim to a residence permit, refugee status, or asylum. If a certain event, person or organization is not mentioned in the report, this does not mean that the event has not taken place or that the person or organization does not exist. The information, perspectives and statements presented in the report do not necessarily reflect the opinion of the Finnish Immigration Service, nor should the report be regarded as a legal or judicial statement.

Sisältö

1 Irakin kristittyjen yleinen tilanne	4
1.1 Kristittyjen lukumäärä ja maantiede	4
1.2 Kristittyjen oikeudellinen ja yhteiskunnallinen asema	6
1.3 Muslimitaustaiset kääntyneet	8
1.4 Kristittyihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset	13
2 Kristityt Irakin Kurdistanissa (KRG)	17
2.1 Kristittyjen yhteiskunnallinen asema	17
2.2 Muslimitaustaiset kääntyneet ja maallistuneet	20
2.3 Kristittyihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset	23
3 Kristityt Nineven läänissä	25
3.1 Kristittyjen yhteiskunnallinen asema	25
3.2 Kristittyihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset	30
4 Ateistien tilanne Irakissa	33
Lähteet	39

1 Irakin kristittyjen yleinen tilanne

1.1 Kristittyjen lukumäärä ja maantiede

Yhdysvaltain ulkoministeriön (USDoS) vuotta 2019 käsittelevän uskonnonvapausraportin mukaan Irakin kristittyjen johtohenkilöt arvioivat maassa elävän enää alle 250 000 kristittyä, joista vähintään 200 000 asuu Irakin pohjoisosissa, Irakin Kurdistanissa eli Kurdistanin aluehallinnon (*Kurdistan Regional Government, KRG*) hallinnassa olevilla alueilla sekä Nineven läänissä sijaitsevalla Nineven tasangolla.¹ Rudaw-verkkolehden 18.5.2020 julkaisemassa reportaasissa kristittyjen yhteisöjen johtajien kerrotaan arvioivan Irakin Kurdistanin ja muun Irakin alueella elävän noin 200 000–250 000 kristittyä.² Kristityn Open Doors -kansalaisjärjestön joulukuussa 2019 julkaisemassa raportissa esitettyjen tietojen mukaan Irakissa eläisi yhteensä 202 000 kristittyä, joista noin 56 % on taustaltaan katolisia, 34 % ortodokseja, 5 % protestantteja, 35 % itsenäisten kirkkokuntien jäseniä ja yli 3 % mihinkään kirkkokuntaan kuulumattomia. Open Doorsin raportin tietojen mukaan yli 34 % kristityistä on kytköksissä samanaikaisesti useampaan kirkkokuntaan, mikä selittää edellä esitetyt prosenttiosuudet. Kristityistä noin 16 300 on taustaltaan evankelisia ja 44 700 uudistajia (eli karismaattisen liikkeen jäseniä ja helluntailaisia).³

Open Doorsin raportissa todetaan, että virallisten tietojen mukaan Irakin lääneistä viidessä elää kristittyä väestöä (läänejä yhteensä 18). Lisäksi järjestö esittää, että Irakin perinteisten kristittyjen kirkkojen jäsenet olisivat muuttaneet pois kaikista muista Irakin lääneistä.⁴ Open Doorsin mukaan kristityt ovat keskittyneet Irakin Kurdistanin lääneihin⁵ ja Nineven läänissä sijaitsevalle Nineven tasangolle, minkä lisäksi kristittyjä elää jonkin verran myös Bagdadissa ja Basrassa. Lisäksi Open Doors esittää, että kristinuskoon kääntyneitä henkilöitä eläisi kaikissa Irakin lääneissä.⁶ Open Doors ei tarkenna, mitkä edellä mainitut viisi Irakin läänistä tarkalleen ottaen ovat, ja tiedot perinteisten kristittyjen muuttamisesta pois kaikista muista lääneistä vaikuttavat muiden lähteiden perusteella epäuskottavilta. Esimerkiksi katolisen Aid to the Church in Need -järjestön (ACN) mukaan pelkästään katolisen kirkon eri haaroilla olisi seurakuntia kuudessa eri läänissä (Bagdad, Basra, Dohuk, Erbil, Kirkuk ja Nineve).⁷ Näiden läänien lisäksi viimeisen vuoden aikana on uutisoitu perinteisten kristittyjen kirkkojen toiminnasta ainakin Diyalan⁸ ja Suleimanian⁹ lääneissä.

Tutkija Ann Wainscottin laatimassa ja United States Institute of Peace (USIP) vuonna 2019 julkaisemassa haastattelututkimuksessa Irakin kristittyjen laajan enemmistön todetaan elävän Irakin Kurdistanissa.¹⁰ Kurditaustainen Kurdistan 24 -uutiskanava arvioi kristittyjen muodostavan noin 2% Irakin Kurdistanin 5,9 miljoonaisesta väestöstä, eli kristittyjä asuisi KRG:n alueella noin 118 000.¹¹ Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) siteeraa Kurdistan 24 -uutiskanavan 5.2.2018 julkaisemassa artikkelissa haastateltua viranomaista, jonka mukaan (Irakin Kurdistanin

¹ USDoS 10.6.2020, s. 3.

² Rudaw/ Abdullah 18.5.2020.

³ Open Doorsin tiedot perustuvat Brillin ylläpitämän maksullisen World Christian Databasen (WCD) tietoihin. Prosenttiosuudet esitetään tässä tasaluvuiksi pyöristettyinä. Open Doors USA 12/2020, s. 9–10, 16.

⁴ Open Doors USA 12/2019, s. 8.

⁵ Open Doors ei erittele läänejä tämän tarkemmin. Irakin Kurdistan muodostuu neljästä läänistä, jotka ovat Dohuk, Erbil, Halabja ja Suleimania.

⁶ Open Doors USA 12/2019, s. 23. Luvussa on huomioitu ilmeisesti myös kristityistä kirkkokunnasta toiseen siirtyneet henkilöt.

⁷ ACN 6/2020, s. 78.

⁸ IOM Iraq 4.8.2019; Kirkuk Now/ Aziz 3.4.2020.

⁹ Al-Shahid/ Al-Iraqiya 25.12.2019.

¹⁰ Wainscott 2019, s. 8.

¹¹ Kurdistan 24 9.6.2019.

lounaispuolella sijaitsevalla) Nineven tasangolla olisi elänyt ennen terroristijärjestö ISISin ("Irakin ja Syyrian islamilainen valtio", myöhemmin "Islamilainen valtio", lyh. IS) hyökkäystä ja valtaannousua noin 140 000 kristittyä.¹²

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan, vielä ennen vuotta 2002, Irakissa arvioitiin elävän 800 000–1,4 miljoonaa kristittyä. Yhdysvaltain ulkoministeriö arvioi vuonna 2020 Irakin kristityistä 67 % olevan uskonnolliselta taustaltaan kaldealaisia (kaldealauskatolinen kirkko) ja lähes 20% assyrialaisia¹³ (idän assyrialainen kirkko). Lisäksi Irakissa elää syyrialaisortodokseja, syyrialaiskatolilaisia, armenialaiskatolilaisia, armenialaisapostolisia, anglikaaneja ja muihin protestanttisiin kirkkoihin kuuluvia kristittyjä.¹⁴ Tutkija Ann Wainscottin vuonna 2019 julkaistun, Irakin uskonnollisia ryhmiä tarkastelevan tutkimuksen mukaan evankeliset kristityt olisivat ryhmänä varsin pieni ja Irakissa eläisi yhteensä noin 3 000 evankelista kristittyä.¹⁵

Yhdysvaltain ulkoministeriön siteeraamien Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön (IOM) tietojen mukaan joulukuussa 2019 yhteensä 1,5 miljoonasta sisäisesti siirtymään joutuneesta (IDP) irakilaisesta 7 % (eli noin 105 000) oli taustaltaan kristittyjä. Irakin IDP-väestöstä valtaosan todettiin oleskelevan Erbilin, Dohukin ja Nineven lääneissä.¹⁶ IOM:n vuoden 2019 lopulla julkaiseman raportin mukaan yli miljoona ihmistä pakeni Nineven läänistä kesäkuun 2014 ja maaliskuun 2015 välisenä aikana ja paenneiden joukossa oli 60 000 Nineven tasangolta paennutta kristittyä.¹⁷ United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF) tietojen mukaan noin 30–50 % paenneista kristityistä arvioidaan palanneen takaisin Pohjois-Irakissa sijaitseville kotiseuduilleen sen jälkeen, kun terroristijärjestö ISIS oli hävinnyt alueista käydyn taistelun vuoden 2017 lopulla.¹⁸ ACN:n kesäkuussa 2020 julkaiseman tutkimuksen mukaan ISISiltä Nineven tasangolla takaisinvallatuilla alueilla¹⁹ elää vuonna 2020 noin 36 000 kristittyä, siinä missä vielä vuonna 2014 kristittyjä eli alueella noin 102 000.²⁰

Monien palaamatta jääneiden kristittyjen perheiden uutisoidaan joko muuttaneen pois Irakista tai aloittaneen elämänsä uudelleen Irakin Kurdistanin pääkaupungissa Erbilissä.²¹ Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan noin 10–22 kristityn perheen arvioidaan muuttavan kuukausittain pois Irakista (mukaan lukien Irakin Kurdistanin alueelta).²² Lisäksi arviolta 150 kristityn raportoidaan olevan edelleen (ISIS-konfliktin seurauksena) kateissa.²³

¹² IOM Iraq 2019, s. 14, 30 n68.

¹³ Irakin kristittyjä käsitteleviä lähteitä tarkasteltaessa on syytä huomata, että assyrialaiset ovat myös oma etnisuskonnollinen ryhmänsä, jonka jäsenet kuuluvat eri kirkkokuntiin (mm. kaldealainen, nestoriolainen, syyrialaisortodoksinen ja syyrialaiskatolilainen kirkko). (Minority Rights Group International 11/2017). Assyrialaistaustainen Assyrian Policy Institute (API) esittää vuoden 2020 kesäkuussa julkaisemassaan raportissa eri uutislähteiden perusteella arvion, jonka mukaan Irakissa eläisi enimmillään 200 000 assyrialaista (API 1.6.2020, s. 13). Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että assyrialaiden etnisuskonnollinen ryhmä muodostaisi valtaosan Irakin n. 250 000 kristitystä (ks. edellä).

¹⁴ USDoS 10.6.2020, s. 3.

¹⁵ Wainscott 2019, s. 9.

¹⁶ USDoS 10.6.2020, s. 4.

¹⁷ IOM Iraq 2019, s. 5.

¹⁸ USCIRF 4/2020, s. 73.

¹⁹ On syytä huomata, että ACN:n arvion piiriin kuuluva alue ei kata kaikkia kristittyjen Nineven tasangolla asuttamia alueita.

²⁰ ACN 6/2020, s. 32.

²¹ The Atlantic/ Green 23.5.2019.

²² USDoS 10.6.2020, s. 13–14.

²³ USDoS 10.6.2020, s. 13. Kyseessä ovat todennäköisesti Yhdysvaltain ulkoministeriön vuoden 2018 uskonnonvapausraportissa mainitut 150 kristittyä, jotka joutuivat vuonna 2014 ISISin sieppaamiksi Batnayassa, Qaraqoshissa ja Tal Kaifissa. USDoS 21.6.2019, s. 19.

1.2 Kristittyjen oikeudellinen ja yhteiskunnallinen asema

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin henkilöoikeudellista asemaa koskeva laki²⁴ tunnustaa seuraavat uskonnolliset ryhmät (jotka ovat siten myös Irakin hallinnon rekisteröimiä): islaminuskoiiset, kaldealaiset (kaldealauskatolinen kirkko), assyrialaiset (Idän assyrialainen kirkko), assyrialaiskatolilaiset, syyrialaisortodoksit, syyrialaiskatolilaiset, armenialais-apostoliset, roomalauskatoliset, kansallisprotestanttiset (*National Protestant*), anglikaanit, evankelisprotestanttiset assyrialaiset, seitsemännen päivän adventistit, koptiortodoksit, jesidit, mandealaiset ja juutalaiset. Virallinen tunnustus mahdollistaa ryhmille laillisten edustajien nimittämisen sekä esimerkiksi omaisuuden ostamisen ja myymisen kaltaiset lailliset transaktiot. Jesidejä lukuun ottamatta kaikilla tunnustetuilla uskonnollisilla ryhmillä on myös omat oikeusistuimet henkilöoikeudelliseen asemaan liittyvien asioiden, kuten avioliitto-, avioero- ja perintöasioiden, käsittelyyn.²⁵

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin perustuslaki²⁶ määrittelee islamin Irakin valtion viralliseksi uskonnoksi ja lainsäädännön "perustavanlaatuisiksi lähteeksi". Perustuslaissa säädetään, ettei minkään lain tule olla ristiriidassa islamin vakiintuneiden säännösten kanssa, mutta samalla mikään laki ei voi myöskään olla ristiriidassa demokratian periaatteiden tai perustuslaissa säädettyjen oikeuksien ja perusvapauksien kanssa. Näiden vapauksien osalta perustuslaissa säädetään uskonnonvapaudesta ja vapaudesta uskonnon harjoittamiseen, joka koskee (ainakin) kristittyjen, jesidien ja mandealaisten erikseen mainittuja ryhmiä. Perustuslaissa ei mainita muita uskontoja tai ateisteja.²⁷ Perustuslaki toteaa jokaisella yksilöllä olevan oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnonvapauteen. Kaikkien uskontojen seuraajilla on vapaus harjoittaa uskonnollisia riittejä ja hallinnoida uskonnollisten säätiöiden asioita ja instituutioita. Lisäksi perustuslaki takaa vapauden uskontoon liittyvältä pakottamiselta ja toteaa kaikkien kansalaisten olevan yhdenvertaisia lain edessä uskontoon, suuntaukseen tai uskoon katsomatta.²⁸

Tutkija Ann Wainscottin vuonna 2019 julkaistun haastattelututkimuksen mukaan terroristijärjestö ISISin toiminnan, ISISin vastaisen aseellisen kampanjan sekä Irakissa edelleen jatkuvan kristittyihin kohdistuvan syrjinnän ja oikeudenloukkausten kristittyjen yhteisöjen jatkumiselle Irakissa muodostama uhka on vakava huolenaihe tutkimuksessa haastateltujen kristittyjen keskuudessa.²⁹ Yhdysvaltain ulkoministeriön vuoden 2019 raportissa viitataan Kaldean katolisen kirkon Erbilin hiippakunnan arkkipiispa Bashar Warden National Review -lehdelle antamaan haastatteluun, jossa Warda totesi Irakin kristittyjen oleva "lähellä sukupuuttoa" ja peräänkuulutti sitä, miten maahan jäävien kristittyjen tulisi olla "valmiita kohtaamaan marttyyrikuoleman".³⁰ Haastattelussaan Warda perustelee käsitystään pääasiassa sillä, että Irakin lainsäädännön taustalla vaikuttava islamin sharia-laki tekee kristityistä ja muiden uskonnollisten vähemmistöjen edustajista "vähempiarvoisia kansalaisia" (*lesser citizens*).³¹

²⁴ Laki saatavilla (englanniksi) osoitteesta: <https://www.refworld.org/docid/5c7664947.html> (käyty 29.10.2020).

²⁵ USDoS 10.6.2020, s. 5.

²⁶ YK:n hyväksymä englanninkielinen käännös Irakin perustuslaista on saatavilla Global Justice Projectin sivuilta osoitteesta: <http://gipi.org/wp-content/uploads/2009/01/agreed-final-english-translation-of-constitution-25-jan-2006.doc> (käyty 29.10.2020).

²⁷ USDoS 10.6.2020, s. 4–5.

²⁸ USDoS 10.6.2020, s. 5.

²⁹ Wainscott 2019, s. 13.

³⁰ USDoS 10.6.2020, s. 19; ks. myös National Review/ Clancy 6.8.2019.

³¹ National Review/ Clancy 6.8.2019.

Irakin Kurdistanin kristittyjen parissa työskentelevä henkilö jakaa maatietopalvelulle 4.10.2020 antamassaan haastattelussa Wardan käsityksen Irakin kristittyjen asemasta "toisen luokan kansalaisina". Haastateltu yhdistää käsityksensä kristittyjen asemaan Irakin parlamentaarisessa järjestelmässä.³² Irakin parlamentissa on varattu 5 paikkaa Bagdadista, Ninevestä, Kirkukista, Erbilistä ja Dohukista valituille kristityille³³, minkä lisäksi yksi parlamentin hallinnollinen raportoijan virka on varattu kristitylle edustajalle.³⁴ Haastattelun mukaan Irakin valtapuolueet kontrolloivat kristittyjen kiintiöpaikkojen täyttämistä, minkä perusteella prosessi ei heijasta kristittyjen omaa (poliittista) tahtoa.³⁵ Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön tätä tutkimusta varten haastattelemat tahot käyvät tarkemmin läpi kiintiöön liittyvää ongelmaa. Tahojen mukaan Irakin vaalilaki antaa myös ei-kristityille äänestäjille mahdollisuuden äänestää kiintiöpaikoille valituista henkilöistä, minkä seurauksena Irakin vaikutusvaltaiset, ei-kristilliset puolueet kykenevät valitsemaan paikoille mieleisiään ehdokkaita. Esimerkiksi vuoden 2018 parlamenttivaalien yhteydessä vallitsevan käytännön todetaan johtaneen kristittyjen edustajanpaikkojen "kaappaamiseen".³⁶ Myös Kirkuk Now - verkkolehden 9.5.2020 julkaistussa artikkelissa käsitellään ongelmaa, jossa Irakin kristittyjen poliittiset edustajat valitaan osana ei-kristittyjen puolueiden kanssa muodostettuja vaaliblokkeja.³⁷

Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö kommentoi maatietopalvelulle 12.6.2020 tätä tutkimusta varten antamassaan haastattelussa arkkipiispa Wardan lausunnon merkitystä. Haastattelun mukaan lausunto ilmentää Irakin perinteisten kristittyjen kirkkokuntien keskuudessa tapahtunutta laajempaa asennemuutosta, jonka seurauksena kristityn yhteisön edustajat katsovat voivansa puhua uskostaan ja yhteisönsä asemasta avoimesti, sillä heillä ei ole "mitään menetettävää". Haastattelun mukaan Irakin kristityt eivät enää odota, että kristityn yhteisön olemassaolon mahdollistavat olosuhteet säilyisivät ennallaan myös tulevaisuudessa ja yhteisön katsotaan olevan häviämässä. Haastattelun mukaan asennemuutos näkyy myös kristittyjen yhteisön pyrkimyksenä saada seuraava sukupolvi pois Irakista.³⁸ Kristittyjen yhteisön häviämistä käsitellään myös ilmiöön katolilaisen taustansa perusteella huolestuneesti suhtautuvan ACN:n kyselytutkimuksessa, jonka johtopäätöksissä useimpien Nineven tasangon perinteisesti kristittyjen alueiden todetaan saavuttaneen käännepisteen, jossa alueen kristityn väestön määrä vähenee poismuuton seurauksena. ACN toteaa, kristittyjen maastamuuton lisäävän näiden kotialueiden demografisen muutoksen seurauksena myös sellaisiin kristittyihin kohdistuvaa painetta, jotka ovat päättäneet jäädä Irakiin.³⁹

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin henkilöoikeudellista asemaa koskevat lait ja asetukset kieltävät muslimin kääntymisen toiseen uskontoon ja edellyttävät alaikäisten lasten hallinnollista määrittämistä muslimiksi tilanteissa, jossa jompikumpi vanhemmista kääntyy islamiin tai jos jompikumpi vanhemmista katsotaan muslimiksi, jälkimmäisen pätieissä myös tilanteissa, joissa lapsi syntyy raiskauksen seurauksena.⁴⁰ Siviilioikeudellista asemaa koskeva laki antaa kaikille virallisissa asiakirjoissa ei-muslimiksi määritellyille naisille oikeuden mennä naimisiin muslimitaustaisten

³² Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 4.10.2020.

³³ Vrt. luvussa 1.1 käsitelty Open Doorsin väite, jonka mukaan viidessä Irakin läänissä elää virallisesti kristittyjä.

³⁴ USDoS 10.6.2020, s. 8.

³⁵ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 4.10.2020.

³⁶ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

³⁷ Kirkuk Now/ Aziz 9.5.2020.

³⁸ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

³⁹ ACN 6/2020, s. 73.

⁴⁰ USDoS 10.6.2020, s. 5.

miesten kanssa, mutta kieltää muslimitaustaisilta naisilta avioitumisen ei-muslimitaustaisten miesten kanssa.⁴¹

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön tätä tutkimusta varten haastattelemat tahot toteavat edellä mainitun, lasten hallinnollista määrittelemistä muslimiksi edellyttävän käytännön perustuvan Irakin parlamentin lokakuussa 2015 hyväksymään henkilökorttilakiin (laki nro 3/2016)⁴² ja sen todetaan vaikuttavan arviolta 25 000 Irakin vähemmistöihin kuuluvan henkilön asemaan. Haastateltujen mukaan vanhemmilla ei ole lain perusteella mahdollisuutta kasvattaa lapsiaan omaan uskonnolliseen perinteeseensä, minkä seurauksena joillakin vanhemmilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin lähteä maasta.⁴³ Yhdysvaltain ulkoministeriön raportissa lähteenä käytettyjen kristittyjen johtohenkilöiden mukaan muslimiksi rekisteröityneet mutta yksityisesti kristinuskoa harjoittavat perheet ovat edelleen pakotettuja joko rekisteröimään lapsensa muslimiksi tai hyväksymään lapsen jäämisen vaille Irakin liittovaltion viranomaisten myöntämiä asiakirjoja. Käytännön todetaan estävän laillisen kääntymisen islamista muihin uskontoihin. Lapsen jäämisen ilman virallisia asiakirjoja todetaan vaikuttavan perheen oikeuteen Irakin hallinnon myöntämien etuuksien, kuten koulutuksen, tai perheeseen mukaan mitoitettujen ruokakorttien (*ration card*), saamiseen.⁴⁴

Open Doors nostaa järjestön joulukuussa 2019 julkaisemassa raportissa esille myös Irakin kristittyjen kirkkokuntien keskinäiset erimielisyydet. Järjestön mukaan Irakin kristityt raportoivat eri kristittyjen kirkkokuntien ja poliittisten puolueiden välillä olevan paljon poliittisia erimielisyyksiä.⁴⁵ Irakin kristittyjen yhteisön sisäisistä poliittisista jakolinjoista on käsitelty aiemmin esimerkiksi Middle East Research Institutin (MERI) syyskuussa 2017 julkaisemassa raportissa, jossa jakolinjojen esitetään olevan seurausta Irakin keskushallinnon ja KRG:n Nineven tasangon ns. kiisteltujen alueiden hallintaa koskevasta poliittisesta kiistasta ja poliittisten puolueiden vallan korostumisesta Irakin politiikassa (oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen kustannuksella).⁴⁶ Open Doors raportoi myös kristityn yhteisön sisäisestä "protektionismista", jossa erityisesti Irakin perinteiset kirkkokunnat pyrkivät puolustamaan asemaansa ja estämään jäsentensä kääntymisen ja liittymisen toisiin kristittyihin kirkkokuntiin (ks. alla). Open Doorsin mukaan perinteiset kirkkokunnat pystyvät vaikuttamaan Irakin keskushallinnon tasolla siihen, saavatko uudet kirkkokunnat viranomaisten virallisen tunnustuksen, ja näiden esitetään estäneen joissakin tapauksissa tunnustuksen saamisen. Lisäksi järjestö esittää katolisen kirkon⁴⁷ edustajien esimerkiksi kannustaneen yhdessä tapauksessa perinteisesti katolilaisen kristityn kylän viranomaisia protestanttisen kirkon edustajien häirintään ja evänneen toisessa tapauksessa Irakin Kurdistanin alueella protestanteilta mahdollisuuden vainajiansa hautaamiseen kristittyjen hautausmaalle.⁴⁸

1.3 Muslimitaustaiset kääntyneet

Tässä alaluvussa käsitellään muslimitaustaisten, kristinuskoon kääntyneiden henkilöiden asemaa Irakissa. Luku perustuu suurelta osin Irakin kristittyjen parissa työskennelleiden henkilöiden

⁴¹ USDoS 10.6.2020, s. 5.

⁴² Laki nro. 3/2016 on luettavissa (arabiaksi) osoitteessa:

<http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/105259/128690/F1377618310/gg0256.pdf> (käyty 29.10.2020).

⁴³ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

⁴⁴ USDoS 10.6.2020, s. 11.

⁴⁵ Open Doors USA 12/2019, s. 9.

⁴⁶ MERI/ Wiryā & Fawaz 9/2017, s. 10, 13.

⁴⁷ Kirkkokuntaa ei eritellä raportissa tarkemmin.

⁴⁸ Open Doors USA 12/2019, s. 19, 23.

maatietopalvelulle antamaan haastatteluun⁴⁹, Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön tätä tutkimusta varten haastattelemien tahojen näkemyksiin⁵⁰ ja kristityn Open Doors -kansalaisjärjestön marraskuussa 2019 julkaisemaan raporttiin⁵¹. Käytettävissä olevista lähteistä löytyy hyvin vähän YK-järjestöjen, kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen tai nimekkäiden uutislähteiden kaltaisten vakiintuneiden lähteiden raportoimaa tietoa muslimitaustaisten kääntyneiden tilanteesta, minkä vuoksi joitakin haastateltujen tahojen ja Open Doorsin esittämiä tietoja ei kyetty varmistamaan muista lähteistä. Samat saatavilla oleviin tietoihin liittyvät rajoitteet koskevat myös muslimitaustaisten kääntyneiden tilannetta Irakin Kurdistanissa, jota käsitellään tarkemmin alla (luku 2.3).

Irakissa eläviä kristinuskoon kääntyneitä muslimitaustaisia henkilöitä koskevia tietoja tulee tarkastella esimerkiksi UNHCR:n toukokuussa 2019 julkaiseman, kansainväliseen suojeluun liittyvää harkintaa koskevan raportin sisältämää lähtömaatietoa vasten. UNHCR:n mukaan Irakin rikoslaki⁵² ei kiellä muslimin kääntymistä kristinuskoon (tai mihin tahansa muuhunkaan uskontoon), mutta se ei tarjoa mahdollisuutta kääntyneen uuden uskonnollisen statuksen oikeudelliseen tunnustamiseen. Tämän seurauksena kääntyneet merkitään henkilökorteissaan edelleen "muslimeiksi" (ks. myös kristittyjen oikeudellinen ja yhteiskunnallinen asema luvussa 1.2 edellä).⁵³ Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin lainsäädännön seurauksena edelleen muodollisesti "muslimeiksi" rekisteröidyt kristityt perheet harjoittavat kristinuskoa yksityisesti.⁵⁴ Tieto viittaa siihen, että tällaisten perheiden jäsenet noudattavat kodin ulkopuolella edelleen islamin uskonnollisia käytänteitä.

Kristillisen Open Doors -kansalaisjärjestön mukaan kristinuskoon kääntyneitä henkilöitä eläisi kaikissa Irakin lääneissä.⁵⁵ Kristinuskoon kääntyneiden tilannetta koskevia tietoja tarkasteltaessa on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että suuri osa kristinuskoon kääntyneistä henkilöistä on mahdollisesti yhdestä kristitystä kirkkokunnasta toiseen siirtyneitä henkilöitä.⁵⁶ UNHCR:n mukaan julkisesti tapahtuneita kääntymisiä islamista kristinuskoon raportoidaan Irakissa vain hyvin harvoin ja henkilöiden todetaan pitävän kääntymisensä salassa. UNHCR toteaa tämän olevan seurausta islamista kääntyneisiin kohdistuvasta, Irakin yhteiskunnassa laajalle levinneestä vihamielisyydestä ja siitä, että perheet ja heimot tulkitsisivat todennäköisesti jäsenensä kääntymisen loukkauksena kollektiiviselle "kunnialleen". UNHCR arvioi avoimen kääntymisen johtavan henkilön eristämiseen ja/tai väkivaltaan, joka kohdistuu henkilöön tämän yhteisön, heimon tai perheen tai islamististen aseellisten ryhmien taholta.⁵⁷

⁴⁹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

⁵⁰ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

⁵¹ Open Doors USA 12/2019.

⁵² Vrt. Irakin henkilöoikeudellista asemaa koskevan lainsäädäntö luvussa 1.2.

⁵³ UNHCR 5/2019, s. 81.

⁵⁴ USDoS 10.6.2020, s. 11.

⁵⁵ Open Doors USA 12/2019, s. 8, 23. Arvio pitää oletettavasti sisällään myös yhdestä kristitystä kirkkokunnasta toiseen kääntyneet henkilöt.

⁵⁶ Ks. luku 2.2 ja Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön 12.6.2020 haastattelu, jonka mukaan Irakin Kurdistanin protestanttisissa kirkkoissa vaikuttavista kääntyneistä valtaosa olisi taustaltaan entisiä muiden kristillisten kirkkojen jäseniä. (Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.) Tieto kristinuskon sisällä kirkkokuntaa vaihtaneiden suuresta osuudesta kääntyneiden joukossa vastaa ACN:n Nineven läänin kristittyjä käsittelevän kyselytutkimuksen yhteydessä tekemää havaintoa, jonka mukaan kaikki kyselyyn vastanneet kääntyneet olivat vaihtaneet yhdestä kristitystä kirkkokunnasta toiseen. ACN 6/2020, s. 11.

⁵⁷ UNHCR perustaa arvionsa kääntymisen salassa pitämisestä, Irakin yhteiskunnassa levinneestä vihamielisyydestä ja kääntyneisiin kohdistuvista uhkista useista eri lähteistä tehtyyn synteisiin. UNHCR 5/2019, s. 81, n485, n486.

Maatietopalvelulle 12.6.2020 antamassaan haastattelussa Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö toteaa, että Irakin perinteisiin kristittyihin kirkkokuntiin verrattuna (ks. luku 1.2) islamista kristinuskoon kääntyneiden tilanne on paljon vaikeampi. Haastateltu viittaa perinteisten kirkkokuntien kokemukseen yhteisönsä häviämisestä ja toteaa, että voidaan vain arvioida, miten tämä kehitys perinteisten kirkkojen keskuudessa heijastuu muslimitaustaisten kääntyneiden tilanteeseen.⁵⁸ Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan muslimitaustainen henkilö siirtyy kääntyessään pois vanhasta yhteisöstään täysin uuteen yhteisöön ja yhteiskuntaan. Islamista kääntyneet leimataan "luopioiksi" ja "harhaoppisiksi". Haastateltujen tahojen mukaan islamista kristinuskoon kääntyneet kohtaavat sekä Irakin keskushallinnon että Irakin Kurdistanin aluehallinnon (KRG) alueilla (ks. tarkemmin luku 2.2 alla) eristämistä ja marginalisoimista. Mikäli henkilön kääntyminen paljastuu, hän menettää hyvin todennäköisesti yhteiskunnallisen statuksensa ja työnsä ja joutuu yhteiskunnan hylkimäksi. Lisäksi haastatellut tahot toteavat, että kääntyneiden turvallisuus on uhattuna ja heidät saatetaan tappaa.⁵⁹

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastattelemat tahot toteavat, ettei Irakin lainsäädäntö mahdollista muslimin kääntymistä johonkin toiseen uskontoon (ks. luku 1.2 edellä), minkä seurauksena muslimitaustaiset kristityt ovat edelleen virallisissa asiakirjoissa "muslimeita" ja nämä saatetaan määritellä "luopioiksi", mikäli kääntyminen paljastuu. Kääntymisen paljastumisen oikeudellisten seuraamusten todetaan olevan suuria. Esimerkiksi perintöoikeuden menettämisen, suvun tai tuomioistuimen järjestämän pakkoavioeron ja lasten huoltajuuden menettämisen (joko tuomioistuimen päätöksellä tai suvun järjestämällä kidnappauksella) kaltaisia seuraamuksia kuvataan hyvin yleisiksi. Järjestön haastatteleminen tahojen mukaan "luopioiksi" ryhtyminen ei ole Irakin lainsäädännön näkökulmasta rikos, mutta islamin dogmeihin tai uskonoppineiden antamiin *fatwoihin* perustuvat "luopioiden" surmat ovat laajalle levinnyt ja hyväksytty normi. Naisten todetaan olevan miehiä alttiimpia kääntyneisiin kohdistuville oikeudenloukkauksille. Järjestön haastatteleminen tahojen mukaan "häpeä" ja "kunnia" ovat Irakin heimokulttuurin pääpilareita. Yleisesti ajatellaan, että kääntymisen ilmentämä petturuus ja sen synnyttämä "häpeä" kyetään poistamaan kääntyneen kuoleman kautta. Haastatellut tahot esittävät tilanteen olevan kääntymiseen liittyvien "kunniaan" perustuvien surmien osalta hyvin huono Irakin eteläosissa.⁶⁰ Muista lähteistä ei löytynyt kuitenkaan tässä vaiheessa tietoa väitteen tueksi.

Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö toteaa 12.6.2020 maatietopalvelulle antamassaan haastattelussa, että avioliiton purkaminen on naimisissa olevan henkilön kohdalla, henkilön sukupuolesta riippumatta, islamin sharia-lain mukainen tavanomainen toimenpide tilanteessa, jossa muslimitaustaisen henkilön kääntyminen kristinuskoon paljastuu suvulle ja yhteisölle. Toimenpiteen yhteydessä kristityksi kääntynyt menettää myös lastensa huoltajuuden.⁶¹ Open Doorsin joulukuussa 2019 julkaiseman raportin mukaan naispuoliset muslimitaustaiset kääntyneet eivät pysty menemään virallisesti naimisiin kristityn miehen kanssa, sillä Irakin lainsäädäntö pitää kääntyneitä edelleen muslimina. Erityisesti naisten todetaan pelkäävän pakkoavioeroa tai muslimimiehen kanssa solmittua pakkoavioliittoa, minkä lisäksi kääntyneet pelkäävät (sukupuolestaan riippumatta) myös lastensa huoltajuuden menettämistä. Open Doorsin raportissa pakkoavioeron riskin todetaan riippuvan keskeisellä tavalla puolison perheen suhtautumisesta kääntymiseen.⁶²

⁵⁸ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

⁵⁹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

⁶⁰ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

⁶¹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

⁶² Open Doors USA 12/2019, s. 20, 27, 34.

Open Doors toteaa muslimitaustaisten kääntyneiden kohtaavan eniten painostusta perheensä (ja sukunsa) taholta ja heidän todetaan pitävän usein uuden uskontonsa salassa, sillä he pelkäävät perheenjäsentensä, heimojohtajien ja ympäröivän yhteiskunnan heihin kohdistamia uhkauksia.⁶³ Open Doorsin mukaan Irak on yhteiskuntana hyvin heimovaltainen ja kristinuskoon kääntyminen nähdään perheen ja perinteiden hylkäämisenä.⁶⁴ Open Doorsin mukaan suku kohdistaisi muslimitaustaisiin kääntyneisiin voimakasta painostusta, jolla kyseiset henkilöt pyritään saamaan palaamaan takaisin islamiin, ja painostuksen esitetään johtaneen joskus myös tappoyrityksiin. Tämän lisäksi kääntyneiden todetaan pelkäävän fyysistä väkivaltaa, kidutusta, kiinniottoja ja tulemistä perheensä, heimonsa ja/tai yhteisönsä hylkäämäksi ja ulossulkemaksi.⁶⁵

Open Doors esittää, että perheen ja suvun ohella myös "etnisten ryhmien johtohenkilöt" (*ethnic leaders*)⁶⁶ painostavat kääntynyttä voimakkaasti palaamaan takaisin islamiin tilanteessa, jossa kääntyminen paljastuu. Järjestö myös toteaa, että jotkut heimojohtajat ovat antaneet hyväksyntänsä kristinuskoon kääntyneiden henkilöiden surmaamiselle.⁶⁷ Open Doorsin mukaan kääntyneen heimotausta saattaa vaikeuttaa muiden kristittyjen tilannetta ja heidän kykyään kääntyneen auttamiseen. Heimojen todetaan esimerkiksi omaavan vaikutusvaltaa joidenkin alueiden paikallisviranomaisten keskuudessa.⁶⁸ Open Doors esittää, että myös tavalliset kansalaiset kaikkialla Irakissa painostaisivat kristityiksi kääntyneitä muslimitaustaisia henkilöitä kääntymään takaisin islamiin.⁶⁹ Lisäksi Open Doors myös väittää, että kääntyneisiin kohdistuva sorto olisi voimakkaampaa etnisesti arabienemmistöisillä alueilla, mikäli näitä verrataan kurdienemmistöisiin alueisiin.⁷⁰ Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö kommentoi todennäköisesti samaa ilmiötä arvioidessaan maatietopalvelulle 12.6.2020 antamassaan haastattelussa poliisilla olevan suhteessa enemmän valtaa Irakin Kurdistanissa kuin muualla Irakissa (ks. luku 2.2).⁷¹

Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö kommentoi 12.6.2020 antamassaan haastattelussa myös perheen ja heimon mahdollisia suhtautumistapoja kääntyneeseen henkilöön. Haastattelun mukaan heimon johtaja saattaa ilmoittaa kirjallisesti esimerkiksi kristinuskoon kääntyneen henkilön perheelle siitä, että ko. heimon jäsen on suljettu heimon ulkopuolelle ja hänet "saa surmata". Haastattelun mukaan heimot suhtautuvat kuitenkin kääntyneisiin suhteellisen passiivisesti, eikä esimerkiksi ole yleistä käytäntöä, jossa heimon jäsenet lähtisivät etsimään ja rankaisemaan kääntyneitä henkilöitä. Haastateltu toteaa kääntyneen joutuvan kuitenkin mahdollisesti ongelmiin silloin, mikäli hänellä on tarvetta asioida kotialueellaan (ja muilla heimonsa vaikutuspiiriin kuuluvilla alueilla) esimerkiksi asiakirjojen hankkimiseksi. Tällaisessa tilanteessa henkilön heimotausta ja henkilöhistoria saattaa nousta

⁶³ Open Doorsin mukaan myös yhdestä Irakin perinteisestä kirkkokunnasta johonkin uudemmistä, ei-perinteisistä kirkkokunnista siirtyvään henkilöön saattaa kohdistua vastaavia uhkauksia, ja perheen ja yhteisön todetaan pyrkivän etäännyttämään itsensä kääntyneistä. Järjestö myös esittää, että esimerkiksi paikallisen perinteisen kirkkokunnan piispa saattaisi kieltäytyä vihkimästä henkilöä avioliittoon pelkästään sen perusteella, että tämä on osallistunut evankelisten kirkkokuntien toimintaan. Open Doors USA 12/2019, s. 19, 23.

⁶⁴ Open Doors USA 12/2019, s. 7; Open Doors USA [päivämätön].

⁶⁵ Open Doors USA 12/2019, s. 20, 27, 34.

⁶⁶ Termin tarkka käyttötarkoitus ei käy selville Open Doorsin raportista.

⁶⁷ Open Doors USA 12/2019, s. 20.

⁶⁸ Open Doors USA 12/2019, s. 18.

⁶⁹ Open Doors USA 12/2019, s. 21.

⁷⁰ Open Doors USA 12/2019, s. 23.

⁷¹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

esiin ja hän saattaa joutua esimerkiksi jonkin yksittäisen henkilön tai pienemmän ryhmän toteuttamien rankaisutoimien kohteeksi.⁷²

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan heimon ilmoitus kääntyneen sulkemisesta heimon ulkopuolelle johtaa tavallisesti myös kyseisen henkilön perheen osalta henkilön ulossulkemiseen. Haastatellun mukaan ilmoitus saattaisi kuitenkin johtaa myös tilanteeseen, jossa koko perhe suljetaan heimon ulkopuolelle, mikäli se on päättänyt suojella kristityksi kääntynyttä jäsentään. Tällaisissa tapauksissa koko perhe menettää heimon tukiverkon, mikä vaikuttaa mm. sen jäsenten mahdollisuuksiin harjoittaa ammattiaan tai mennä naimisiin. Muut heimon jäsenet saattavat esimerkiksi kieltäytyä asioimista ulossuljetun perheen liikeyrityksessä, avustamasta suhteillaan kyseisen perheen jäseniä ammatin hankkimisessa tai ottamasta puolisoikseen perheen tyttäriä. Lisäksi ulossuljetun perheen jäsenet saattavat joutua haastatellun mukaan myös rankaisutoimien ja jopa väkivallantekojen kohteiksi. Haastatellun mukaan voidaan myös esittää yleistys, että perhe suhtautuu kääntyneeseen sitä vapaamielisemmin, mitä korkeampi koulutustaso ja mitä urbaanimpi tausta perheellä ja sen jäsenillä on. Haastateltu kuitenkin huomauttaa, että vaikka matalasti koulutetun ja maaseudulta kotoisin olevan henkilön kohdalla yhteisön paine on varmasti suurempi, myös korkeasti koulutetut ja kaupungistuneet perheet voivat olla konservatiivisia uskontoon liittyvissä kysymyksissä.⁷³

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan muslimitaustaiset kristinuskoon kääntyneet muodostavat usein pieniä kotiseurakuntia. Jotkut pyrkivät kuitenkin käymään myös kirkkoissa, varsinkin jos jokin kirkko tai kirkon jäsenet ovat ottaneet kääntyneeseen yhteyttä. Se, missä määrin paikallinen kirkko hyväksyy kääntyneen osallistumisen kirkon toimintaan, riippuu monista tekijöistä, kuten (kääntyneen ja seurakunnan välisestä) luottamuksesta, (kääntyneen) sosiaalisesta ja kulttuurisesta sopeutumisesta ja vallitsevasta turvallisuustilanteesta. Erityisesti Irakin keskushallinnon alueilla vain harvojen muslimitaustaisten kääntyneiden todetaan käyvän paikallisissa kirkkoissa. Haastateltujen mukaan ei ole harvinaista, että kääntynyttä neuvotaan kirkon toimesta välttämään vierailua kirkossa ja liittymään pienempään ryhmään/seurakuntaan. Kirkossa käymisen synnyttämä vaara saattaa liittyä eri tahoihin, kuten sukuun tai heimoon.⁷⁴

Open Doorsin mukaan muslimitaustaisten kääntyneiden ei ole pääsääntöisesti mahdollista liittyä kotikaupunkinsa tai kylänsä kristittyihin seurakuntiin. Järjestön mukaan kääntyneet joutuvat useimmissa tapauksissa muuttamaan pois kotiseudultaan turvallisuussyistä ja liittymään seurakuntaan anonymiteetin tarjoavissa suuremmissa kaupungeissa tai muuttamaan kokonaan pois Irakista. Järjestö myös esittää, että kääntyneitä vastaanottavat seurakunnat saattavat myös joutua (paikallisten) vastatoimien kohteiksi ja tällaiset seurakunnat saatetaan myös sulkea (oletettavasti paikallisviranomaisten toimesta). Irakin Kurdistanin alueen todetaan muodostavan myös tässä suhteessa poikkeuksen, joidenkin seurakuntien pystyessä vastaanottamaan kurditaustaisia kristittyjä näiden uskonnollisesta taustasta riippumatta. Kristittyjen kodeissa tai liikeyrityksissä järjestetyt luvattomat kokoontumiset saattavat johtaa kokoontumisiin kielteisesti suhtautuvan paikallisyhteisön tekemiin ilmiantoihin ja ongelmiin paikallisten poliisiviranomaisten kanssa.⁷⁵ Open Doorsin mukaan muslimitaustaiset kääntyneet ottavat erityisen riskin tavatessaan muita kristittyjä, sillä tämä saattaa johtaa heidän uuden uskontonsa paljastumiseen. Riskin ja sen taustalla vaikuttavien jännitteiden todetaan vaihtelevan alueesta toiseen. Esimerkiksi Irakin Kurdistanissa tai Nineven tasangon

⁷² Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

⁷³ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

⁷⁴ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

⁷⁵ Open Doors USA 12/2019, s. 29.

pääasiassa kristittyjen asuttamissa kylissä riskin todetaan olevan vähäisempi kuin hyvin konservatiivisilla muslimienemmistöisillä alueilla.⁷⁶

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastattelemien tahojen mukaan muihin (Lähi-idän) alueen valtioihin verrattuna on vähemmän todennäköistä, että Irakin viranomaiset olisivat kiinnostuneita kirkossa käyvistä kääntyneistä.⁷⁷ Open Doorsin joulukuussa 2019 julkaisemassa raportissa esitetty näkemys poikkeaa merkittävästi edellä esitetystä. Raportin mukaan on erittäin todennäköistä, että muslimitaustaisten kääntyneiden seurakuntien toimintaa seurataan ja häiritään. Jotkin Irakin Kurdistanin alueella toimivat seurakunnat muodostavat tässä suhteessa poikkeuksen, mutta tästä suhteellisesti suuremmasta toimintavapaudesta huolimatta kääntyneitä seurataan tarkasti myös Irakin Kurdistanissa.⁷⁸

1.4 Kristittyihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuoden 2019 uskonnonvapausraportissa⁷⁹ sekä muussa Irakin kristittyjen tilannetta vuosina 2019 ja 2020 käsittelevässä uutisoinnissa⁸⁰ ja raportoinnissa⁸¹ korostuvat Iranin tukemien, Hashd al-Shaabin (suom. "Kansan joukot", eng. *Popular Mobilization Forces*) puolisoitilaallisiin joukkoihin lukeutuvien militioiden Nineven läänin kristittyihin kohdistamat oikeudenloukkaukset. Oikeudenloukkauksista on syytetty erityisesti kahta militiata, shabak-taustaista 30. Hashd-prikaatia (tunnetaan myös nimillä *Liwa al-Shabak* ja *Quwat Sahl al-Ninevah*, suom. "Shabak-prikaati"/"Nineven tasangon joukot") ja "kristittynä militiana" esiintyvää 50. Hashd-prikaatia (tunnetaan myös nimellä *Kata'ib Babiliyoun*, suom. "Babylon-prikaati").⁸² Militioiden suorittamia oikeudenloukkauksia ja niiden vaikutusta Nineven tasangon kristittyjen turvallisuudentunteeseen käsitellään myös ACN:n Nineven läänin kristittyjen parissa toteuttamassa kyselytutkimuksessa (ks. myös luku 3.2 alla).⁸³ Nineven läänin kristittyjen tilannetta ja heihin kohdistuvia oikeudenloukkauksia käsitellään tarkemmin luvussa 3. Tässä alaluvussa keskitytään kristittyihin yleisemmin Irakissa kohdistuviin oikeudenloukkauksiin.

Kristityn Open Doors -kansalaisjärjestön joulukuussa 2019 julkaiseman raportin mukaan Irakin kristittyihin kirkkokuntiin⁸⁴ vaikuttavat merkittävästi erityisesti aseellisten islamististen ryhmien ja "ei-kristittyjen johtohenkilöiden" kristittyihin kohdistamat oikeudenloukkaukset. Lisäksi kristittyjen todetaan kohtaavan syrjintää myös Irakin viranomaisten taholta.⁸⁵ Open Doorsin mukaan kristittyihin kohdistuu fyysistä ja henkistä vahingoittamista, uhkailua ja seksuaalista häirintää. Perinteisten kirkkokuntien jäseniin (eli ei-kääntyneisiin) kohdistuneesta väkivallasta ovat vastuussa pääasiassa uskonnollisesti motivoituneet militiat ja erityisesti shabak-taustaiset henkilöt (ks. myös luku 3). Kristinuskoon kääntyneisiin muslimitaustaisiin henkilöihin kohdistuu Open Doorsin mukaan väkivaltaa erityisesti näiden perheen ja suvun taholta.⁸⁶

⁷⁶ Open Doors USA 12/2019, s. 27.

⁷⁷ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

⁷⁸ Open Doors USA 12/2019, s. 30.

⁷⁹ USDoS 10.6.2020.

⁸⁰ The Atlantic/ Green 23.5.2019.

⁸¹ The Atlantic Council/ Gadalla 4.8.2020.

⁸² Militioiden taustoista, ks. Knights et al. 3/2020, s. 206, 207.

⁸³ ACN 6/2020, s. 40–42.

⁸⁴ Open Doorsin raportti mainitsee oikeudenloukkausten yhteydessä erikseen seuraavat kirkkokunnat: Idän assyrialainen kirkko, syyrialaisortodoksinen kirkko, syyrialaiskatolinen kirkko, kaldealaishortodoksinen kirkko ja armenialaisortodoksinen kirkko.

⁸⁵ Open Doors USA 12/2019, s. 7.

⁸⁶ Open Doors USA 12/2019, s. 17.

Open Doorsin mukaan kristittyjen surmat ja kirkkoihin kohdistuneet hyökkäykset olisivat vähentyneet World Watch List 2020 -katsauksen raportointijaksolla (1.11.2018 – 31.10.2019).⁸⁷ Open Doorsin mukaan raportointijakson aikana järjestön tietoon tuli 3 uskonnollisesti motivoitunutta kristityn surmaa. Open Doorsin mukaan kaikki surmatut olivat kristinuskoon kääntyneitä henkilöitä, minkä vuoksi turvallisuuskohdat estävät tapausten yksityiskohtaisen läpikäymisen. Lisäksi kristittyihin kohdistui 24 hyökkäystä⁸⁸ ja 3 kristittyä pidätettiin. Kristittyihin kirkkoihin kohdistui yksi hyökkäys ja kristittyjen koteihin ja liikeyrityksiin 11 hyökkäystä. Open Doors esittää monien tapausten jäävän raportoimatta, minkä vuoksi raporttiin kootut luvut ovat vain vähimmäismääriä.⁸⁹ Kuten jo edellä todettiin, Open Doors esittää kääntyneiden pelkäävän suvun heihin kohdistaman painostuksen ohella fyysistä väkivaltaa, kidutusta, kiinniottoja ja tuleamista perheensä, heimonsa ja/tai yhteisönsä hylkäämäksi ja ulossulkemaksi (ks. luku 1.3 edellä).⁹⁰

Lisäksi Open Doors esittää, että useimmat kristittyihin kohdistuneisiin rikoksiin syylistyneistä eivät joutuisi vastuuseen teoistaan. Järjestö esimerkiksi toteaa, ettei kristittyjen sieppauksiin, surmiin tai omaisuuden anastamiseen tai tuhoamiseen joko terroristijärjestö ISISin vallassaolon aikana tai sen jälkeen syylistyneitä henkilöitä olisi asetettu syytteeseen.⁹¹ The Atlantic Councilin 4.8.2020 julkaiseman artikkelin mukaan Irakin keskushallinto olisi tehnyt vain vähän sen edistämiseksi, että ISISin (kristityt) uhrin kokisivat oikeuden toteutuneen. Artikkelin mukaan keskushallinnon toimet olisivat rajoittuneet näytösoikeudenkäynteihin ja ISISin entisten jäsenten summittaisiin teloituksiin ilman, että henkilöiden syylistymistä rikoksiin tutkittaisiin asianmukaisesti.⁹²

Open Doors toteaa muslimitaustaisten kristinuskoon kääntyneiden olevan muita kristittyjä haavoittuvaisemmassa asemassa "kunniaan" perustuvien rikosten takia. Open Doorsin mukaan kristittyjen kirkkojen ja järjestöjen on yleisesti ottaen vaikeaa puhua julkisesti kristittyihin sortotoimia kohdistavista tahoista, mikäli kyse ei ole terroristijärjestö ISISin kristittyjä vastaan tekemistä rikoksista. Kristittyjen johtajien todetaan muotoilevan tällaisissa tapauksissa esittämänsä kritiikin ja syytökset mahdollisimman huolellisesti. Open Doorsin mukaan tämä on seurausta siitä, että kristittyihin kohdistuvien oikeudenloukkausten taustalla vaikuttaa tavallisesti korkea-arvoisia uskonnollisia ja poliittisia johtajia, joilla on merkittävää poliittista ja sotilaallista valtaa Irakin asioihin.⁹³

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön tätä tutkimusta varten haastatteleminen tahojen mukaan Irakin kristittyihin kohdistuu oikeudenloukkauksia, näistä ajankohtaisimpien liittyessä poliittiseen edustukseen ja osallistumiseen sekä maahan ja maaomistuksiin liittyviin kysymyksiin. Tahojen mukaan Irakin kristittyjen tilanteeseen vaikuttaa kuitenkin kielteisesti ennen muuta kristittyjen keskuudessa vallitseva turvattomuuden tunne, joka näkyy erityisesti Nineven tasangolla muiden väestöryhmien, erityisesti shabakien etnisten militioiden, kristittyihin kohdistamana uhkailuna (ks. luku 3.2 alla).⁹⁴ Yhdysvaltain ulkoministeriön vuoden 2019 uskonnonvapausraportin mukaan

⁸⁷ Open Doors USA 12/2019, s. 17.

⁸⁸ Termin todetaan pitävän sisällään uhrin uskonnollisen taustan motivoimat sieppaukset, raiskaukset, kaikenkattaisen seksuaalisen häirinnän, avioliittoon pakottamiset (ei-kristityn henkilön kanssa) ja muut fyysisen ja henkisen väkivallan muodot (mm. pahoinpitelyt ja tappouhkaukset).

⁸⁹ Open Doors USA 12/2019, s. 30, 31.

⁹⁰ Open Doors USA 12/2019, s. 20, 27, 34.

⁹¹ Open Doors USA 12/2019, s. 29–30.

⁹² The Atlantic Council/ Gadalla 4.8.2020.

⁹³ Open Doors USA 12/2019, s. 29–30. Vrt. luvussa 1.2 käsitelty Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön arvio siitä, että Irakin kristityt olisivat ryhtyneet puhumaan tilanteensa vaikeudesta aiempaa avoimemmin.

⁹⁴ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

Irakin keskushallinto ei yleisesti ottaen puuttunut uskonnollisten tapojen noudattamiseen ja tarjosi myös suojelua kirkkojen, moskeijoiden, pyhättöjen sekä pyhiinvaelluspaikkojen ja -reittien kaltaisille uskonnollisille paikoille. Tästä huolimatta vähemmistöuskontojen edustajat totesivat edelleen (vuonna 2019) joidenkin alueiden paikallisviranomaisten jatkavan vähemmistöjen suullista häirintää ja toiminnan rajoittamista.⁹⁵

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin ei-muslimitaustaiset vähemmistöt raportoivat vuonna 2019 myös sieppausten, uhkausten, painostuksen ja häirinnän jatkumisesta, jolla pyrittiin pakottamaan vähemmistöjä islamin tapojen noudattamiseen.⁹⁶ Yhdysvaltain ulkoministeriön raportin mukaan Hashd al-Shaabin Nineven tasangolla hallitsemisissa kylissä ja "etelässä"⁹⁷ elävät kristityt, sekä esimerkiksi Basrassa, Dhi Qarissa ja Maysanissa elävät mandealaiset, kertovat jatkaneensa uskonnollisten juhlapyhien (näkyvän) juhlimisen välttämistä, mikäli ne osuivat samaan ajankohtaan shiia-muslimeiden vuosittaisten suruajkojen (*Muharram* ja *Ashura*) kanssa. Raportin mukaan ei-muslimitaustaisten vähemmistöjen edustajat tunsivat itsensä edelleen muslimitaustaisen enemmistön painostamiksi, mitä tulee tiettyjen islamilaisten tapojen, kuten *hijabin* käytön ja ramadanin edellyttämän paaston, noudattamiseen.⁹⁸

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan ei-muslimitaustaisten sekä myös ei-shiialaisten naisten kerrotaan kohtaavan yhteisön painetta *hijabin* käyttöön ja täysmystaan pukeutumiseen häirinnän välttämiseksi *Muharramin* ja erityisesti *Ashuran* aikaan. Kristittyjen kansalaisjärjestöjen edustajien mukaan jotkut muslimit jatkoivat vuonna 2019 sellaisten naisten ja tyttöjen uhkailemista, jotka eivät käyttäneet *hijabia*, pukeutuivat länsimaisittain tai eivät noudattaneet julkista käyttäytymistä ohjaavia islamin normeja (ko. henkilöiden uskonnollisesta taustasta piittaamatta). Lukuisat Irakin Kurdistanin ulkopuolella elävät naiset, jotka olivat taustaltaan kristittyjä tai mandealaisia, kertoivat, että he olivat päätyneet käyttämään *hijabia* jatkuvan häirinnän tuloksena.⁹⁹

Open Doorsin joulukuussa 2019 julkaiseman raportin mukaan kristityt naiset ja tytöt saattavat käyttää Irakissa nykyisin *hijabia* oman turvallisuutensa takia. Järjestö myös esittää, että ilman *hijabia* Bagdadissa tai Basrassa liikkuviin naisiin saattaisi kohdistua häirintää, kivittämistä, sieppauksia ja surmia. Lisäksi Open Doors esittää kristittyjen naisten aseman vaikeutuvan sen perusteella, että Irakissa vallitsisi kristittyihin kohdistuvien oikeudenloukkausten, kuten omaisuuden ryöstämisen, sieppausten, seksuaalisen hyväksikäytön ja korruption, osalta rankaisemattomuuden kulttuuri. Tällaisiin tekoihin syyllistyneen esitetään voittavan oikeudessa tapauksissa, joissa kyseinen henkilö on uhriaan merkittävämmässä asemassa, ja erityisesti tapauksissa, joissa heimo-oikeus ohittaa Irakin kansallisen oikeusjärjestelmän.¹⁰⁰

Open Doorsin mukaan kristinuskoon kääntyneet muslimitaustaiset naiset ovat uskonnollisesti motivoituneiden oikeudenloukkausten osalta kaikista haavoittuvimmassa asemassa. Järjestön mukaan kääntynyt nainen kohtaa painetta useimmiten sukunsa taholta ja kääntymisen paljastuessa hänet saatetaan surmata tai raiskata, häneen saatetaan kohdistaa seksuaalista häirintää tai hänet saatetaan asettaa kotiaarestiin. Lisäksi muslimin kanssa naimisissa olevaan kääntyneeseen naiseen saattaa kohdistua väärinkäytöksiä ja tappouhkauksia tämän aviomiehen ja aviomiehen perheen taholta, mikä saattaa johtaa naisen pakenemiseen

⁹⁵ USDoS 10.6.2020, s. 10.

⁹⁶ USDoS 10.6.2020, s. 18.

⁹⁷ Määreellä viitataan raportissa todennäköisesti Pohjois-Irakin eteläpuoleisiin alueisiin, eli käytännössä Irakin keskushallinnon hallitsemiin alueisiin (pl. Nineven lääni).

⁹⁸ USDoS 10.6.2020, s. 18–19.

⁹⁹ USDoS 10.6.2020, s. 18–19.

¹⁰⁰ Open Doors USA 12/2019, s. 33–34.

perheensä luota. Erityisesti tytöt saatetaan asettaa perheen toimesta kotiaarestiin, minkä lisäksi Open Doors esittää myös perheen voivan määrätä naispuolisen kääntyneen "matkustuskieltoon".¹⁰¹

Open Doorsin mukaan uskonnollisten symbolien julkinen esillä pitäminen saattaa johtaa erityisesti Irakin keski- ja eteläosissa, mutta myös esimerkiksi Mosulin kaupungissa, häirintään, sieppauksiin ja väkivaltaan. Perinteisten kirkkokuntien kristittyjen todetaan kuitenkin pitävän esillä kristittyjä symboleja ja kuvia myös julkisen elämän alueella, paitsi silloin kun nämä elävät hyvin konservatiivisissa, muslimienemmistöisissä yhteisöissä. Open Doorsin mukaan perinteisten kirkkokuntien on myös tullut välttää uskonnostaan puhumista yhteisönsä ulkopuolella tai mitä tahansa muuta toimintaa, joka saatettaisiin tulkita kristinuskon julistamiseksi. Uudempien kristittyjen kirkkojen kohdalla Open Doors esittää, että uskonnosta puhuminen ei-kristitylle henkilölle altistaisi kristityt aina käännättämissyytöksille ja mahdolliselle häirinnälle ja väkivallalle. Muslimitaustaisten kääntyneiden todetaan välttävän kristittyjen symbolien ja kuvien esille tuomista myös yksityiselämässään, sillä tämä saattaisi johtaa heidän uuden uskontonsa paljastumiseen.¹⁰²

Open Doorsin raportissa todetaan, että Bagdadissa ja Basrassa toimivat evankeliset, baptistiset ja helluntailaiset kirkot ovat kohdanneet "ääri-islamilaisten liikkeiden" ja "ei-kristittyjen johtohenkilöiden" kristittyihin kohdistamaa sortoa, minkä lisäksi kyseisten kirkkojen todetaan kärsivän viranomaisten niihin kohdistamasta syrjinnästä. Erityisesti uskonsa julki tuovien kristittyjen todetaan joutuvan sortotoimien kohteeksi. Tämän lisäksi myös Irakin jumalanpilkkalainsäädäntöä¹⁰³ käytetään Open Doorsin mukaan evankelisia kristittyjä vastaan, mikäli heidän epäillään tehneen lähetystyötä muslimiväestön keskuudessa.¹⁰⁴ Esimerkiksi Freedom Housen mukaan jumalanpilkan kriminalisoivan lainsäädännön soveltaminen olisi kuitenkin Irakissa harvinaista.¹⁰⁵

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin kristityt ovat raportoineet myös kristittyjen taloudellisiin toimeentulomahdollisuuksiin vaikuttavan syrjinnän jatkumisesta.¹⁰⁶ Tämän lisäksi ei-muslimitaustaisten yhteisöjen johtohenkilöt raportoivat Irakin muslimitaustaisen enemmistön keskuudessa vaikuttavan korruption, oikeusvaltioperiaatteen epätasaveroisen soveltamisen ja palkkauskäytäntöihin liittyvän nepotismin vaikuttavan kielteisesti ei-muslimitaustaisiin yhteisöihin ja edesauttavan ko. yhteisöihin kuuluvien päätöstä lähteä maasta.¹⁰⁷ Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin kristityt raportoivat syrjintää esimerkiksi Nineven läänissä, jossa Hashd al-Shaabi (oletettavasti shabak-taustainen Hashdin 30. prikaati, ks. luku 3.2 alla) "verotti" kristittyjen Mosulin kaupungista Nineven tasangolle kuljettamia hyödykkeitä.¹⁰⁸ Kristityt ja mandealaiset raportoivat vuonna 2019 myös pelosta, joka liittyi alkoholin tuomiseen ja myymiseen siitä huolimatta, että toiminnalle olisi olemassa lupa. Paikalliset lähteet kertoivat, että muslimien alkoholinkulutukselle laissa asetettu kielto estäisi muslimitaustaisia kauppiaita anomasta lupaa alkoholin hallussapitoon ja myymiseen, minkä seurauksena muslimitaustaiset

¹⁰¹ Open Doors USA 12/2019, s. 34.

¹⁰² Open Doors USA 12/2019, s. 25.

¹⁰³ Termillä viitataan Irakin rikoslain (111/1969) artiklaan 372, jossa säädetään uskonnollisten tunteiden loukkaamista koskevista rangaistuksista. Ko. laki on luettavissa (englanniksi) osoitteessa: <https://www.refworld.org/docid/452524304.html> (käyty 29.10.2020).

¹⁰⁴ Open Doors USA 12/2019, s. 24.

¹⁰⁵ Freedom House 2020.

¹⁰⁶ USDoS 10.6.2020, s. 17.

¹⁰⁷ USDoS 10.6.2020, s. 19.

¹⁰⁸ USDoS 10.6.2020, s. 17.

liikemiehet käyttivät kristittyjä bulvaaneina alkoholin myyntilupien hankkimiseen ja myymälöiden pyörittämiseen.¹⁰⁹

Open Doorsin joulukuussa 2019 julkaiseman raportin mukaan syvälle Irakin yhteiskuntaan juurtunut korruptio vaikuttaa merkittävästi Irakin kristittyihin kohdistuvaan sortoon niin Irakin keskushallinnon kuin Irakin Kurdistanin aluehallinnon (KRG) hallitsemilla alueilla. Korruption todetaan asettavan kristityt epäedulliseen asemaan työmarkkinoilla, kristittyjen yritysten rekisteröimisessä ja kristittyjen kiinteistöomaisuuteen¹¹⁰ liittyvissä kysymyksissä. Työhön liittyvän syrjinnän todetaan kohdistuvan erityisesti julkisella sektorilla työskenteleviin henkilöihin. Keski- ja Etelä-Irakissa kristittyjä on myös painostettu eroamaan työstään varsinkin, mikäli nämä työskentelevät ulkomaisissa yrityksissä tai korkeassa asemassa Irakin valtion omistamissa yrityksissä. Myös Pohjois-Irakissa elävien kristittyjen todetaan kamppailevan työmahdollisuuksista ja kokevan altistuvansa työssään hyväksikäytölle. Irakin perinne- ja heimovaltaisessa yhteiskunnassa miehet ovat usein pääasiallisessa vastuussa perheensä toimeentulon hankkimisesta ja työpaikan menetyksellä saattaa olla merkittävä vaikutus kristittyjen perheisiin. Muslimitaustaisten kääntyneiden todetaan olevan tässä suhteessa erityisen haavoittuvassa asemassa ja kääntyneiden esitetään menettävän työnsä todennäköisesti heti kääntymisen tultua yhteisön tietoon. Tällaisissa tapauksissa erotettu henkilö ei saa Open Doorsin mukaan minkäänlaista todistusta tai suosituskirjettä työstään, minkä seurauksena uuden työn hankkiminen erityisesti suuremmista yrityksistä on hankalaa.¹¹¹

2 Kristityt Irakin Kurdistanissa (KRG)

2.1 Kristittyjen yhteiskunnallinen asema

Kurdistan 24 -uutiskanavan 9.6.2019 julkaisemassa artikkelissa Irakin Kurdistanin alueella arvioidaan elävän noin 118 000 kristittyä.¹¹² Kristittytaustainen The Middle East & North Africa Religious Freedom Project ylläpitää verkkoportaalia, jossa tarkastellaan Irakin Kurdistanin eri osissa eläviä kristittyjä yhteisöjä¹¹³. Portaalissa esitetään myös eri yhteisöjä koskevia karkeita väestöarvioita, joiden perusteella portaalin tarkastelemissa kristityissä yhteisöissä elää noin 71 000 kristittyä, joista noin 67 000 kuuluu perinteisiin kristittyihin kirkkokuntiin ja noin 4 000 uudempiin evankelisiin kirkkokuntiin.¹¹⁴ Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2019 koskevien tietojen mukaan Irakin Kurdistanin (KRG) alueella toimii aluehallinnon tunnustamien kristittyjen

¹⁰⁹ USDoS 10.6.2020, s. 17.

¹¹⁰ Open Doorsin mukaan monilla muslimienemmistöisillä alueilla elävien kristittyjen olisi lupa pyytää omistamistaan kiinteistöistä vain 60 % näiden markkinahinnasta. Järjestön mukaan vaikutusvaltaisiin poliittisiin ja uskonnollisiin johtajiin kytköksissä olevat järjestäytyneet rikollisryhmät olisivat ottaneet Irakin keskushallinnon alueilla hallintaansa 70 % kaikista maasta paenneiden kristittyjen jälkeensä jättämistä kiinteistöistä ja saman ilmiön todetaan vaikuttavan myös Irakin Kurdistanissa. Open Doors USA 12/2019, s. 18.

¹¹¹ Open Doors USA 12/2019, s. 28, 35.

¹¹² Kurdistan 24 9.6.2019. Vuoden 2015 joulukuussa KRG:n kristittyjen asioiden viraston johtaja esitti, että Irakin Kurdistanin alueella eläisi lähes 320 000 kristittyä, mikäli lukuun lasketaan mukaan myös Nineven läänistä Irakin Kurdistanin alueelle sisäisesti siirtymään joutuneet (IDP). Kurdistan 24/ Ali 22.12.2015.

¹¹³ Portaaliiin on koottu tietoja kaldealaiskatolilaisen kirkon, idän assyrialaisen kirkon, idän muinaisen kirkon, syyrialaiskatolilaisen kirkon, syyrialaisortodoksisen kirkon, armenialaiskristittyjen ja evankelisten yhteisöistä.

¹¹⁴ The Middle East & North Africa Religious Freedom Project [päiväämätön]. Portaaliiin sisältyvien tietojen päivitysajankohdasta ei ole saatavilla tietoa.

kirkkokuntien lisäksi 14 rekisteröityä evankelista (ja muuta protestanttista) kirkkoa¹¹⁵, siinä missä tällaisia kirkkoja toimi alueella 11 vuonna 2018.¹¹⁶ Vuoden 2018 uskonnonvapausraportin mukaan Irakin Kurdistanin viranomaiset ovat hyväksyneet uusien kristittyjen kirkkojen rekisteröitymisen silloin, kun kirkolla on ollut vähintään 50 jäsentä.¹¹⁷ Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan KRG:n alueella toimivissa evankelisissa kristityissä kirkkoissa on noin 2 000 rekisteröityä jäsentä, minkä lisäksi tuntematon määrä pääasiassa islamista kristinuskoon kääntyneitä henkilöitä harjoittaa uskontoaan salassa (tarkemmin, ks. alaluku 2.2).¹¹⁸

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuoden 2019 uskonnonvapausraportin mukaan Irakin Kurdistanin alueparlamentin 111 edustajanpaikasta 5 on varattu kristityille (kaldealaiset, syyrialaiskristityt ja assyrialaiset).¹¹⁹ Uusien uskonnollisten ryhmien tai yhteisöjen on mahdollista rekisteröityä ja anoa Irakin Kurdistanin aluehallinnon virallista tunnustusta KRG:n uskonnollisten asioiden ministeriöltä (Ministry of Endowment and Religious Affairs, MERA). Rekisteröitymisen edellytyksenä uskonnollisella yhteisöllä tulee olla vähintään 150 jäsentä, minkä lisäksi sen tulee antaa todistus yhteisön saamasta taloudellisesta tuesta ja osoittaa, ettei yhteisö ole islamin vastainen. Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin Kurdistanin aluehallinto tunnustaa kahdeksan eri uskontoa, jotka ovat islam, kristinusko, jesidismi, juutalaisuus, mandealaisuus, zarathustralaisuus, jarsanismi¹²⁰ ja baha'i-uskonto. Tämän lisäksi uskonnollisten asioiden ministeriö hallinnoi muslimien, kristittyjen ja jesidien kohdalla uskonnollisia säätiöitä, jotka maksavat palkkaa muslimien, kristittyjen ja jesidien uskonoppineille ja rahoittavat uskonnollisten paikkojen rakentamista ja ylläpitoa. Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan uusien uskonnollisten ryhmien ei ole mahdollista rekisteröityä vastaavalla tavalla muualla Irakissa.¹²¹

Kurditaustaisen Rudaw-verkkolehden 18.5.2020 julkaisemassa valokuvareportaasissa käsitellään Irakin Kurdistanissa elävien kristittyjen tilannetta keväällä 2020 maailmanlaajuisesti levinneen koronapandemian aikana. Reportaasin mukaan Irakin Kurdistanissa ollaan ylpeitä alueella vallitsevasta uskonnollisesta suvaitsevuudesta. Reportaasi keskittyy tapahtumaan, jossa KRG:n alueella elävät kristityt pääsivät osallistumaan koronarajoitusten höllennettyä sunnuntai-juhlaan mm. Erbilin kristityissä Ankawan kaupunginosassa ja Shaqlawan kaupungissa ensimmäistä kertaa lähes kahteen kuukauteen. Reportaasissa eri kristittyjen kirkkokuntien kirkkojen kerrotaan toimivan monissa KRG:n alueen kaupungeissa ja kylissä. Tuhansien kristittyjen todetaan paenneen Irakin Kurdistanin ISISin otettua alueita hallintaansa Pohjois-Irakissa kesällä 2014. Erbilin kristityissä Ankawan kaupunginosassa toimivien kirkkojen kerrotaan majoittaneen vuonna 2014 tuhansia sisäisesti siirtymään joutuneita (IDP) ennen heidän sijoittamistaan IDP- leireille tai muuttoaan pois Irakista. Reportaasin mukaan Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2018 käsittelevä uskonnonvapausraportti olisi huomioinut Irakin

¹¹⁵ Yhdysvaltain ulkoministeriön raportissa listataan seuraavat kirkot: Nahda al-Qadassa Church (toimii Erbilissä ja Dohukissa), Nasari Evangelical Church (toimii Dohukissa), Kurd-Zaman Church (Erbilissä), Ashti Evangelical Church (Suleimaniassa), Evangelical Free Church (Dohukissa), the Baptist Church of the Good Shepherd (Erbilissä), al-Tasbih International Evangelical Church (Dohukissa), Rasolia Church (Erbilissä) sekä United Evangelical, Assemblies of God ja Seventh-day Adventist -kirkot (Erbilissä).

¹¹⁶ USDoS 10.6.2020, s. 10.

¹¹⁷ USDoS 21.6.2019, s. 6.

¹¹⁸ USDoS 10.6.2020, s. 3.

¹¹⁹ USDoS 10.6.2020, s. 8.

¹²⁰ Etnis-uskonnollisen kaka'i-vähemmistön uskonto.

¹²¹ USDoS 10.6.2020, s. 6.

Kurdistanin alueella "uskonnonvapaudelle lisääntyvän tilan" (*"increasing space for religious freedom"*)^{122, 123}

United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF) vuotta 2019 käsittelevän raportin mukaan Irakin Kurdistanin olot pysyivät uskonnonvapauden osalta vuonna 2019 suurelta osin samanlaisina kuin aiempina vuosina. Alueen muslimitaustaisen enemmistön ja erilaisten uskonnollisten vähemmistöjen todetaan jakavan muuhun Irakiin verrattuna suhteellisen vapaat olosuhteet (uskontonsa harjoittamiseen). Joidenkin asiakysymysten, jotka liittyvät esimerkiksi joidenkin kristittyjen omaisuuteen, todettiin kuitenkin olevan ratkaisematta ja vaikuttavan alueen olosuhteisiin.¹²⁴ Open Doorsin joulukuussa 2019 julkaiseman raportin mukaan KRG:n talousvaikeudet ovat johtaneet tilanteeseen, jossa alueella elävät aiemmin keskiluokkaiset kristityt ovat joutuneet kamppailemaan toimeentulostaan.¹²⁵

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön tätä tutkimusta varten haastatteleminen tahojen mukaan Irakin Kurdistan antaa vapauden uskonnon harjoittamiseen sekä Irakin perinteisille että protestanttisille kirkkokunnille. Samassa yhteydessä kaldealaisen kirkon todetaan olevan keskeisessä asemassa KRG:n uskonnollisten asioiden ministeriössä. Uskonnon ja uskonnollisten rituaalien harjoittamiselle tähän varattujen rakennusten ulkopuolella ei ole asetettu lähtökohtaisesti virallisia rajoituksia, joskin vähemmistöuskontojen harjoittamiselta edellytetään muslimitaustaisen enemmistön "uskonnollisten tunteiden kunnioittamista". Järjestön haastatteleminen tahojen mukaan käytännössä kristityt kuitenkin kokevat uskonnon harjoittamisen turvallisiksi pääasiassa kirkkorakennusten sisällä, eivät julkisilla paikoilla.¹²⁶ Open Doorsin mukaan kaldealauskatolisen kirkon keskeinen asema Irakin Kurdistanin aluehallinnon kristittyjen asioiden virastossa vaikuttaa viraston hallinnollisiin käytänteisiin ja hidastaa joitakin käytänteitä (ja asioiden etenemistä) virastosta.¹²⁷

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan uskonnonvapaus olisi Irakin Kurdistanissa muuta Irakia suurempi "taloudellisten ja poliittisten syiden" perusteella.¹²⁸ Myös The Atlanticin 23.5.2019 julkaisemassa artikkelissa uskonnollisten vähemmistöjen suojelemisen esitetään perustuvan KRG:n poliittisiin intresseihin, autonomisen kurdialueen johdon pyrkiessä osoittamaan länsimaisille liittolaisilleen olevansa (Irakin keskushallintoa) suvaitsevaisempia ja omistautuneempia uskonnolliselle pluralismille.¹²⁹ Irakin Kurdistanin kristittyjen parissa työskentelevä henkilö kuvaa 4.10.2020 maatietopalvelulle antamassaan haastattelussa Irakin Kurdistanin alueella vallitsevaa (etnisuskonnollisten väestöryhmien) moninaisuutta ja rinnakkaiseloja varsin negatiivisesti, lähinnä aluehallinnon pyrkimyksiä julkikuvansa parantamiseen.¹³⁰

Irakin Kurdistanin kristittyjen parissa työskentelevä henkilö toteaa maatietopalvelulle 4.10.2020 antamassaan haastattelussa, että Irakin Kurdistanin alueen kristittyjen toimintavapautta rajoitetaan KRG:n alueella vähemmistön suojelemisen verukkeella ja haastateltu kuvailee kristittyjen elävän tämän seurauksena "laatikossa". Haastatellun mukaan kristityt pystyvät noudattamaan kulttuuriaan ja perinteitään jossain määrin asuttamissaan kaupungeissa, mutta

¹²² Lainattua kohtaa ei löydy kyseisestä raportista. Ks. USDoS 21.6.2019.

¹²³ Rudaw/ Abdullah 18.5.2020.

¹²⁴ USCIRF 4/2020, s. 73.

¹²⁵ Open Doors USA 12/219, s. 10.

¹²⁶ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

¹²⁷ Open Doors USA 12/219, s. 22.

¹²⁸ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

¹²⁹ The Atlantic/ Green 23.5.2019.

¹³⁰ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 4.10.2020.

näiden kaupunkien muodostaman "pienen laatikon" ulkopuolella kristinuskon harjoittaminen on muiden kulttuurien ja perinteiden kontrolloimaa. Haastattelun mukaan kristityt pystyvät harjoittamaan uskontoaan KRG:n alueella julkisesti, sillä viranomaiset tarjoavat kristityille jonkinasteista suojelua, kontrolloivat radikaaleja ja pyrkivät estämään ääriryhmien vihapuhetta ja negatiivisten asenteiden syntymistä. Haastateltu kuitenkin esittää, että samalla viranomaiset eivät pyrkisi (aktiivisesti) väestön mentaliteetin muuttamiseen ja kristittyihin liittyvän hyväksynnän lisäämiseen.¹³¹

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan kristityt mielletään Irakin Kurdistanin yhteiskunnassa muusta väestöstä erilliset etniset juuret, kulttuurin ja kielen omaavaksi ryhmäksi. Lisäksi kristittyjen todetaan kokevan vieraantuneisuutta suhteessa (kurdinationalismiin määrittämään) alueen kurdiväestön jakamaan identiteettiin.¹³² Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan Irakin vanhojen kristittyjen kirkkokuntien jäsenet puhuvat arabiaa ja heidät koetaan lähtökohtaisesti Irakin Kurdistanin alueelle "ei-kuuluvaksi". Haastattelun mukaan "vanhojen polvien kristityt" eivät puhu kurdin kieltä (sorania tai behdiniä) ja esimerkiksi kristityt opettajat saavat kuulla työssään jatkuvasti siitä, etteivät he puhu kurdia. Haastattelun mukaan arabiankieliset kristityt eivät koe Irakin Kurdistania kodikseen, vaan se on heille pakopaikka.¹³³

2.2 Muslimitaustaiset kääntyneet ja maallistuneet

Tässä alaluvussa käsitellään muslimitaustaisten, kristinuskoon kääntyneiden henkilöiden asemaa Irakin Kurdistanissa. Muslimitaustaisten kääntyneiden tilannetta yleisesti Irakissa käsittelevän alaluvun 1.3 tavoin luku perustuu suurelta osin Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön maatietopalvelulle antamaan haastatteluun¹³⁴ ja Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön tätä tutkimusta varten haastatteleminen tahojen näkemyksiin¹³⁵. Käytävissä olevista lähteistä löytyy myös Irakin Kurdistanin osalta hyvin vähän YK-järjestöjen, kansainvälisten ihmisoikeusjärjestöjen tai nimekkäiden uutislähteiden kaltaisten vakiintuneiden lähteiden raportoimaa tietoa muslimitaustaisten kääntyneiden tilanteesta, minkä vuoksi joitakin haastateltujen tahojen esittämiä tietoja ei kyetty varmistamaan muista lähteistä.

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan islamista kristinuskoon kääntyneet kohtaavat myös Irakin Kurdistanin aluehallinnon (KRG) alueella eristämistä ja marginalisoimista. Mikäli henkilön kääntyminen paljastuu, hän menettää hyvin todennäköisesti yhteiskunnallisen statuksensa ja työnsä ja joutuu yhteiskunnan hylkimäksi. Lisäksi kääntyneiden turvallisuus on uhattuna ja heidät saatetaan haastateltujen tahojen mukaan tappaa. Haastateltujen tahojen mukaan KRG:n alueella kääntyneen tilanne saattaa kuitenkin olla "vähemmän vakava" kuin Irakin keskushallinnon alueilla. Tästä huolimatta myös KRG:n todetaan epäonnistuneen muuttamaan käytäntöä, jossa muslimitaustaiset kääntyneet määritellään viranomaisten myöntämässä virallisissa asiakirjoissa edelleen "muslimeiksi", Irakin vuoden 2015 henkilökorttilain pätiessä myös Irakin Kurdistanin alueella.¹³⁶

Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö toteaa 12.6.2020 antamassaan haastattelussa Irakin Kurdistanissa toimivan seurakuntia, joissa vaikuttaa kristinuskoon kääntyneitä henkilöitä. Kääntyneet vaikuttavat enimmäkseen ulkomaisissa, protestanttisissa kirkkoissa, jotka juontavat

¹³¹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 4.10.2020.

¹³² Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

¹³³ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹³⁴ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹³⁵ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

¹³⁶ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

juurensa viime vuosikymmenien lähetystyöhön Irakissa. Haastatellun mukaan näillä kirkkokunnilla on tausta kääntymisessä, minkä vuoksi on luontevaa, että ne vastaanottavat henkilöitä, jotka haluavat kääntyä kristityiksi. Valtaosa protestanttisten kirkkojen jäsenistä on kuitenkin entisiä muiden kristillisten kirkkojen jäseniä, eli katolisia ja ortodokseja, jotka ovat kääntyneet protestanteiksi. Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan kääntyneiden joukossa on kuitenkin myös muslimitaustaisia kääntyneitä ja hän toteaa kyseisen seikan olevan myös (KRG:n) viranomaisten ja koko yhteisön tiedossa. Haastatellun mukaan kristinuskoon kääntyminen ja uskonnon harjoittaminen on tässä mielessä julkista. Samanaikaisesti kääntyminen ei ole kuitenkaan siinä mielessä julkista, että kääntynyt voisi mennä kadulle julistamaan uutta uskontoaan ja kertomaan julkisesti kääntyneensä islamista kristinuskoon. Haastatellun mukaan muslimitaustaiset kääntyneet "vilkuilevat jatkuvasti olkansa yli uhkien takia ja pakomahdollisuuksien toivossa". Osa kääntyneistä pakenee Irakista, osa vain yksikertaisesti katoaa seurakunnista ilman että seurakunnalla olisi tietoa siitä, onko kyseinen henkilö kadonnut vapaaehtoisesti vai mahdollisesti surmattu.¹³⁷

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan islamista kristinuskoon kääntyneiden irakilaiden keskuudessa pakenemisten ja katoamisten seurauksena tapahtuva jatkuva liike tekee kääntyneiden tarkan lukumäärän arvioimisesta vaikeaa¹³⁸. Haastateltu viittaa tietoon, jonka mukaan Irakin Kurdistanissa toimivassa Kurdzman-kirkossa (Kurdzman Church of Christ) olisi jäsenenä noin 300 kääntynyttä. Haastateltu toteaa, että arvio, jonka mukaan Irakin Kurdistanissa olisi noin 300 muslimitaustaista kristittyä tuntuu oikeansuuntaiselta. Koska kyseessä on pelkästään yksittäinen kirkko, on luultavaa, että muslimitaustaisten kääntyneiden lukumäärä on jonkin verran tätä suurempi.¹³⁹

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan muslimitaustaiset kääntyneet tapaavat tyypillisesti ulkomaisen lähetystyöntekijän kääntyneitä varten järjestämissä erillisissä kokoontumisissa. Kääntyneet eivät tule esimerkiksi ei-irakilaiden kristittyjen Irakin Kurdistanissa järjestämiin kokoontumisiin, vaan heillä on omia kokoontumisia, joihin osallistuu tyypillisesti alle viisi kääntynyttä muslimitaustaista nuorta miestä. Kääntyneet käyttävät keskenään salanimiä, eivätkä he siten tiedä toistensa oikeita nimiä. Kukaan ulkopuolinen ei myöskään tiedä kokoontumisen tapahtumapaikkaa, vaan se järjestetään jossakin yksityisasunnossa. Kokoontumisesta vastaava ulkomainen "lähetystyöntekijä" ei ole virallisesti lähetystyöntekijä, vaan hän tekee työtään salassa, oman virallisen ammattinsa sivulla.¹⁴⁰

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan Irakin perinteiset kristityt kirkot ovat aiemmin pelänneet muslimeita, jotka ovat kiinnostuneita kristinuskosta, sillä muslimien kristinuskoon osoittama kiinnostus on koettu yhteisölle uhaksi. Merkittävimpana uhkana on pidetty mahdollista muslimiyhteisön kristittyjen yhteisöön kohdistamaa aggressiota sen perusteella, että kristittyjen yhteisöä syytetään kristinuskosta kiinnostuneen muslimin käännättämisestä¹⁴¹. Tämän lisäksi kristityt yhteisöt ovat asettaneet myös itse muslimitaustaiset kääntyneet epäilyksen alaisiksi. Haastatellun mukaan kääntyneitä saatetaan myös epäillä "petollisuudesta" (eli kääntymisen taustalla vaikuttavista ei-uskonnollisista motiiveista). Yhteisöjen todetaan pelkäävän erityisesti sitä, että kääntynyt muslimitaustainen mies ottaisi vaimokseen kristityn perheen tyttären ja palaisi tämän jälkeen (yhdessä uuden vaimonsa kanssa) takaisin islamiin. Haastatellun mukaan on mahdollista, että uudessa tilanteessa, jossa

¹³⁷ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹³⁸ Vastaava varaus tehdään myös yleisemmin Irakin Kurdistanissa elävien kristittyjen osalta lähteessä Kurdistan 24/ Ali 22.12.2015.

¹³⁹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁴⁰ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁴¹ Vrt. Open Doorsin näkemys kääntyneistä vastaanottavista seurakunnista luvussa 1.3.

Irakin kristityt kokevat tulevaisuutensa Irakissa jo valmiiksi menetetyksi (ks. edellä luku 1.2), Irakin perinteiset kirkkokunnat saattavat suhtautua avoimemmin ja sallivammin kääntymisestä kiinnostuneisiin.¹⁴²

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan ihmiset Irakin Kurdistanissa eivät vaikuta lähtökohtaisesti häpeävän sitä, etteivät he halua harjoittaa islamia. Hän arvioi tämän olevan seurausta maallistumisesta ja islamiin liittyvästä pettymyksestä. Esimerkiksi yliopistolla ihmiset puhuvat asiasta julkisesti, ja tällaisella puheella on yleinen hyväksyntä. Haastatellun mukaan yliopiston henkilökuntaan kuuluva henkilö saattoi myös sanoa julkisesti olevansa ateisti. Haastateltu toteaa "terveen ilmaisunvapauden" olevan läsnä esimerkiksi yliopistolla, pienissä ryhmissä käydyissä julkisissa keskusteluissa, joissa esimerkiksi ateistiksi tunnustautuvan henkilön näkemyksiä saatetaan myös aktiivisesti haastaa. Haastatellun mukaan ilmaisunvapauden piiriin kuuluvat esimerkiksi halu islamin harjoittamisesta luopumiseen tai patriootisuuden ilmauksena nähty zarathustralaisuuden ihannointi, mutta kristinuskoon kääntymisestä puhumista tämä ilmaisunvapaus ei koske. Haastateltu toteaa, että sama henkilö, joka toteaa julkisesti, ettei halua olla enää muslimi ei voi todeta julkisesti haluavansa olla kristitty. Haastatellun mukaan kristinuskosta kiinnostuneet henkilöt pelkäävät, että heidät tapettaisiin, mikäli he ilmaisivat kiinnostuksensa julkisesti.¹⁴³

Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö kommentoi haastattelussaan 12.6.2020 myös yleisemmin islamin harjoittamisesta luopuneiden irakilaiden tilannetta. Haastatellun mukaan se, että henkilö ei harjoita islamia, on suhteellista. Islamin harjoittaminen voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että henkilö käy "muutaman kerran vuodessa" moskeijassa ja tekee vaaditut "liikkeet ja eleet", mutta toteaa samalla, että tekee tämän vain lähisukulaistensa tai yhteisönsä tähden ja ettei oikeasti harjoita islamia. Tällaiset henkilöt osallistuvat hautajaisiin ja Eid-juhliin sekä paastoavat, sillä uskonnon harjoittamisesta tällaisten tapahtumien yhteydessä ei voi välttyä. Haastatellun mukaan esimerkiksi Ramadanin aikaan kaikki yhteisön jäsenet paastoavat, mutta osa vain teeskentelee paastoavansa. Vaikka asiasta saatetaan puhua yksityisissä keskusteluissa, paastoamatta jättäminen pidetään salassa yhteisöltä, sillä siitä saattaa koitua muutoin seuraamuksia.¹⁴⁴

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön 12.6.2020 antaman haastattelun mukaan muun Irakin tavoin myös Irakin Kurdistanissa henkilön heimo ja suku järjestää tälle opiskelupaikan, ammatin, työpaikan ja puolison ja tarjoaa tuen oman kodin hankkimiseen. Käytännössä henkilön koko elämän raamit ovat seurausta heimon ja suvun tuesta. Mikäli heimo hylkää henkilön, kaikki tämä tuki poistuu ja henkilö menettää sosiaalisen asemansa. Haastatellun mukaan heimon hylkäämistä henkilöstä tulee tällöin "yksinäinen hylkiö", jolla ei ole mahdollisuutta mennä naimisiin tai pääsyä siihen ammattiin, johon heimosuhteiden avulla olisi pääsy. Haastatellun mukaan heimon hylkäämä henkilö pystyy mahdollisesti löytämään "jonkinlaisen työn", mutta hän on samalla "menettänyt hyväksytyn aseman yhteiskunnassa joka tasolla".¹⁴⁵

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan ero kristinuskoon kääntyneiden kohtelussa Irakin ja Irakin Kurdistanin välillä perustuu ainakin siihen, että Irakin Kurdistanissa "poliisilla on valta" (KRG:n yhteisö- ja yhteiskuntaelämään). Tämä merkitsee sitä, että ainakin Irakin Kurdistanin kaupungeissa heimoilla on vähemmän valtaa ja yksilön vapaus on suurempi. Haastatellun mukaan KRG:n kaupungeissa elävä muslimitaustainen, kristityksi kääntynyt

¹⁴² Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁴³ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁴⁴ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁴⁵ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

henkilö voi löytää itselleen "ihan hyvän" työn. Hän ei välttämättä pysty ostamaan asuntoa, sillä häneltä puuttuu heimon ja suvun rahoitus, mutta hän pystyy hankkimaan työpaikan ja maksamaan vuokraa. Kääntynyt ei myöskään ehkä pysty menemään koskaan naimisiin. Hän pystyy kuitenkin elämäänsä näiden rajoitteiden puitteissa, sillä poliisi tarjoaa suojelua ja pitää yllä järjestystä kaupungeissa, mikä mahdollistaa henkilölle suuremman yksilönvapauden (suhteessa suvun ja heimon henkilölle asettamiin vaatimuksiin). Tästä näkökulmasta Erbil on haastatellun mukaan "ehkä kristityksi kääntyneelle helpoin paikka koko Irakissa."¹⁴⁶

Haastatellun mukaan poliisin vaikutusvalta on kuitenkin heti Irakin Kurdistanin maaseudulle mentäessä "hyvin ohutta", eli vähäisempää. Irakin muilla alueilla poliisin vaikutusvalta on tätäkin vähäisempää, minkä seurauksella yksilön vapaus kääntyä kristinuskoon on Irakin Kurdistania heikompi.¹⁴⁷

2.3 Kristittyihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin Kurdistanin alueella ei raportoitu vuoden 2019 aikana uskontoon perustuvaa väkivaltaa.¹⁴⁸ Yhdysvaltain ulkoministeriö kuitenkin toteaa KRG:n viranomaisten jatkaneen kristittyjen, turkmeenien, arabien, jesidien ja shabakien kaltaisten vähemmistöjen syrjimistä Irakin pohjoisosien ns. kiistellyillä alueilla, jotka sekä KRG että Irakin keskushallinto ovat pyrkineet saamaan hallintaansa.¹⁴⁹

Yhdysvaltain kongressin tutkimuslaitoksen (Congressional Research Service) 17.7.2020 päivitetyn raportin mukaan kristittyjen ja jesidien uskonnolliset johtajat olisivat raportoineet KRG:n viranomaisten ko. uskonnollisten yhteisöjen jäsenille asettamista, poliittisesti ja alueellisesti motivoituneista liikkumisrajoituksista Nineven läänin ohella myös KRG:n alueella. Kyseisen tiedon lähteeksi mainitaan Yhdysvaltain ulkoministeriön vuotta 2017 käsittelevä uskonnonvapausraportti, jossa kuitenkin todetaan vain, että Irakin paikallisviranomaiset asettavat vähemmistöuskontojen edustajille liikkumisrajoituksia erityisesti Irakin Kurdistanin *ulkopuolella*.¹⁵⁰ Assyrialaiskristittyjä edustava Assyrian Policy Institute (API) toteaa Nineven tasangolla eläneiden kristittyjen palanneen vain vähäisissä määrin Irakin Kurdistanin Nineven läänissä hallitsemille kiistellyille alueille (esimerkiksi Al-Qoshin kaupunkiin) sen takia, että kristityt tuntevat syvää epäluuloa alueelta vuoden 2014 kesällä taktisesti vetäytyneitä peshmerga-joukkoja kohtaan.¹⁵¹

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan esimerkiksi kristittyjen asuintalojen luvattomia haltuunottoja on tapahtunut Nineven läänin (ks. alla) lisäksi myös Irakin Kurdistanissa.¹⁵² Myös The Atlantin 23.5.2019 julkaisemassa artikkelissa mainitaan, että Irakin kristityt ovat kohdistaneet Irakin arabiväestön tavoin myös maan kurdiväestöön syytöksiä, jotka liittyvät esimerkiksi maiden luvattomiin haltuunottoihin ja paikallisissa moskeijoissa järjestettyihin, ääriajattelua ruokkiviin saarnaustilaisuuksiin.¹⁵³ Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan Irakin Kurdistanin alueella olisi vallattu joukoittain kristittyjä kyliä. Tahojen mukaan kristityt ovat käyttäneet laittomien haltuunottojen pyörtämiseksi kaikki käytettävissä olevat oikeudelliset ja poliittiset keinot, mukaan lukien KRG:n tuomioistuimille ja muille hallintoelimille esitetyt vetoomukset. Tahojen mukaan KRG:n viranomaiset eivät ole kunnioittaneet

¹⁴⁶ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁴⁷ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁴⁸ USDoS 10.6.2020, s. 18.

¹⁴⁹ USDoS 10.6.2020, s. 15.

¹⁵⁰ Congressional Research Service 17.7.2020, s. 30 n108 (n106). Vrt. USDoS 29.5.2018, s. 1.

¹⁵¹ API 1.6.2020, s. 7, 22–25.

¹⁵² Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁵³ The Atlantic/ Green 23.5.2019.

ja/tai toimeenpanneet vuosina 1991–2018 annettuihin tuomioistuinten päätöksiin tai poliittisiin asetuksiin sisältyviä (kristittyjen omistuskysymyksiin liittyviä) määräyksiä.¹⁵⁴ Open Doorsin mukaan Irakin Kurdistanin viranomaiset ja paikallisväestö ovat pyrkineet kurdien väestöosuuden lisäämiseen kristittyjen Irakin Kurdistanissa asuttamilla alueilla ja kurdien Nineven läänissä hallitsevilla alueilla.¹⁵⁵ Irakin Kurdistanin kristittyjen huoli kristittyjen maaomaisuuden haltuunotosta ja KRG:n viranomaisten pyrkimyksestä kurdien väestöosuuden lisäämiseen (tai ns. "kurdifikaatioon") huomioidaan myös MERIn syyskuussa 2017 julkaisemassa tutkimuksessa.¹⁵⁶

Irakin Kurdistanin kristittyjen parissa työskentelevän henkilön mukaan kristittyihin kohdistuu Irakin Kurdistanin alueella "hiljaista" häirintää ja huonoa kohtelua. Haastatellun mukaan kristittyjen kyliä esimerkiksi verotetaan huomattavasti enemmän kuin etnisten kurdien asuttamia kyliä, eivätkä työmahdollisuudet jakaudu "sosiaalisen oikeudenmukaisuuden" periaatteiden mukaisesti.¹⁵⁷ Haastatellun näkemyksestä poiketen MERIn syyskuussa 2017 julkaisemassa tutkimuksessa todetaan, että Irakin Kurdistanissa elävät kristityt nauttivat samoista työ- ja liiketoimintamahdollisuuksista kuin KRG:n muut asukkaat.¹⁵⁸

Irakin Kurdistanin kristittyjen parissa työskentelevän henkilön mukaan kristityt eivät kykene toimimaan KRG:n politiikassa vapaina kurdien vaikutusvallasta. Haastatellun mukaan jotkut kristittyjen edustajat esimerkiksi toimivat aluehallinnon puitteissa tosiasiasa kurdien pääpuolueiden asialla, minkä seurauksena nämä ovat kristityn vähemmistön etunäkökohtien asemesta enemmän kiinnostuneita kurdipuolueiden etunäkökohdista. Lisäksi haastateltu esittää, että kurdien ja kristittyjen väliset konfliktit päättyvät kristittyjen perääntymiseen myös tapauksissa, joissa oikeus on lähtökohtaisesti näiden puolella. Haastatellun mukaan perääntymisen taustalla vaikuttaa kristittyjen pelko heihin kohdistuvista kostoiskuista, mikäli oikeus toteutuisi.¹⁵⁹

Irakin Kurdistanin kristittyjen parissa työskentelevän henkilön mukaan osa Irakin Kurdistanin paikallisväestöstä kohtelee kristittyjä kunnioittavasti, osan suhtautuessa kristittyihin jopa suopeammin kuin oman yhteisönsä jäseniin ja asuessa mielellään kristittyjen yhteisöjen läheisyydessä. Haastatellun mukaan osa paikallisväestöstä pyrkii kuitenkin kristittyjen maaomaisuuden anastamiseen ja kristittyjen kylien evakuoimiseen. Haastatellun mukaan kehitys on nähtävillä joidenkin kristittyjen kylien "demografisessa muutoksessa".¹⁶⁰ Tässä yhteydessä haastateltu viittaa mahdollisesti myös Nineven tasangon kristittyjen kylien tilanteeseen (ks. luku 3 alla).

Irakin Kurdistanin pohjoisosissa elävät kristityt ovat joutuneet osaksi Turkin ja Kurdistanin työväenpuolueen (kurd. *Partiya Karkerên Kurdistanê*, PKK) välistä aseellista konfliktia. Kesän 2020 aikana Turkin asevoimien Dohukin ja Erbilin läänien pohjoisosissa toteuttamat ilmapommitukset ja maaoperaatiot ovat aikaansaaneet tuhoa myös Turkin rajan tuntumassa sijaitseissa kristityissä kylissä. Esimerkiksi Rudaw uutisoi 21.6.2020 kristittyihin kyliin kohdistuneista ilmapommituksista, joiden seurauksena 5 henkilöä sai surmansa Dohukin läänin Shiladzen ja Kani Masin kylissä sekä Erbilin läänissä sijaitsevalla Sidekanin alueella.¹⁶¹ Kirkuk Now uutisoi 11.7.2020 Turkin Pohjois-Irakissa käynnistämän PKK:n vastaisen hyökkäyksen johtaneen

¹⁵⁴ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

¹⁵⁵ Open Doors USA 12/2019, s. 21.

¹⁵⁶ MERI/ Wiryä & Fawaz 9/2017, s. 10.

¹⁵⁷ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 4.10.2020.

¹⁵⁸ MERI/ Wiryä & Fawaz 9/2017, s. 10.

¹⁵⁹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 4.10.2020.

¹⁶⁰ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 4.10.2020.

¹⁶¹ Rudaw/ Wali 21.6.2020.

kymmenien kristittyjen perheiden pakenemiseen ja 10 kirkon sulkemiseen Turkin vastaisella rajaseudulla Dohukin läänissä. Uutisen mukaan yhteensä yli 80 perhettä olisi joutunut pakenemaan rajaseudulta Dohukin ja Zakhon kaupunkeihin.¹⁶² The Nationalin 22.7.2020 julkaiseman artikkelin mukaan lähes kaikki Dohukin läänin yhteensä 12 kylästä, joiden väestön enemmistö on kristittyjä, olisi jouduttu evakuoimaan Turkin PKK:n vastaisten offensiivien takia.¹⁶³

3 Kristityt Nineven läänissä

3.1 Kristittyjen yhteiskunnallinen asema

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) siteeraa vuonna 2019 julkaisemassaan raportissa Kurdistan 24 -uutiskanavan 5.2.2018 julkaisemassa artikkelissa haastateltua viranomaista, jonka mukaan Nineven tasangolla olisi elänyt ennen terroristijärjestö ISISin hyökkäystä ja valtaannousua noin 140 000 kristittyä.¹⁶⁴ Irakin Kurdistanin kristittytaustainen kuljetus- ja viestintäministeri Ano Jawhar Abdoka esittää Rudaw-verkkomedian 31.1.2020 julkaisemassa kirjoituksessa arvion, jonka mukaan Nineven läänissä sijaitsevalla Nineven tasangolla eli vuonna 2014 yli 145 000 kristittyä.¹⁶⁵ IOM toteaa Nineven tasangon kristityistä kolmanneksen, eli arviolta 50 000 kristityn, eläneen Qaraqoshin kaupungissa.¹⁶⁶ IOM myös toteaa, että vuonna 2014 Qaraqoshissa eläneistä noin 50 000 kristitystä yhteensä 29 418 olisi palannut kaupunkiin elokuun 2019 loppuun mennessä.¹⁶⁷ Katolilaisen ACN-järjestön kesäkuussa 2020 julkaiseman kyselytutkimuksen mukaan ISISin Nineven läänissä valloittamilla alueilla¹⁶⁸ olisi elänyt vielä vuonna 2014 yhteensä 102 000 kristittyä siinä missä nykyisin (vuonna 2020) heitä arvioidaan olevan vain noin 36 000.¹⁶⁹

ACN-järjestö julkaisi kesäkuussa 2020 raportin, jossa käsitellään järjestön Nineven läänissä vuonna 2019 toteuttaman kyselytutkimuksen pohjalta yksityiskohtaisesti Irakin kristittyjen tilannetta alueella. Raportin mukaan Nineven läänin kristityistä 51,8 % olisi taustaltaan syyrialaiskatolilaisia, 31,9 % syyrialaisortodokseja, 15,7 % kaldealaiskatolilaisia, 0,3 % Idän muinaisen kirkon, 0,1 % Idän assyrialaisen kirkon, 0,1 % melkiitti-ortodoksien kirkon ja 0,2 % muiden kirkkojen jäseniä.¹⁷⁰ ACN:n ylläpitämän ja Nineven läänin kristittyjen paluun edistämiseen pyrkivän Nineveh Reconstruction Committeen mukaan Nineven tasangoilta olisi paennut yhteensä noin 100 000 kristittyä, joista useimpien arvioidaan paenneen Erbiliin. Joidenkin kristittyjen kerrotaan paenneen myös Nineven tasangon pohjoisosassa sijaitsevaan Al-Qoshin kaupunkiin ja edelleen pohjoisemmas Dohukin läänin. Lisäksi Nineven läänin kristittyjä kerrotaan paenneen Irakin pääkaupunkiin Bagdadiin ja vähäisemmissä määrin myös

¹⁶² Kirkuk Now/ Aziz 11.7.2020.

¹⁶³ The National/ Menmy 22.7.2020.

¹⁶⁴ IOM Iraq 2019, s. 14, 30 n68.

¹⁶⁵ Rudaw/ Abdoka 31.1.2020.

¹⁶⁶ IOM Iraq 2019, s. 14; ks. myös Minority Rights Group International 11/2017.

¹⁶⁷ IOM Iraq 2019, s. 20, 33 n156.

¹⁶⁸ Ko. alue kattaa Mosulin kaupungin ja seuraavat kristittyjen asuttamat kaupungit ja kylät: Baghdeda (Qaraqosh/Al-Hamdaniya), Bahzani, Baqopa, Bartella, Bashiqa, Batnaya, Karamles, Khidr Ilyas, Tel Keppe (Tal Kaif) ja Tesqopa (Teleskuf). Alueet Nineven tasangon pohjois- ja itäosissa jäivät vuonna 2014 Irakin Kurdistanin peshmerga-joukkojen hallintaan, minkä perusteella ACN ei ilmeisesti huomioi niitä arviossaan. ACN 6/2020, s. 7.

¹⁶⁹ ACN 6/2020, s. 32.

¹⁷⁰ ACN 6/2020, s. 13.

muualle Irakiin.¹⁷¹ Irakin Kurdistanin kuljetus- ja viestintäministeri Abdokan mukaan Nineven tasangon kristityistä 90 % pakeni ISISin valtaannousun seurauksena Irakin Kurdistaniin. Paenneista 35 % palasi takaisin Nineven tasangolle, 30 % muutti pois Irakista ja 35 % oleskelee edelleen Irakin Kurdistanissa. Abdoka toteaa perustuvansa laskelmansa paikallisten pappien ja kansalaisjärjestöjen arvioihin.¹⁷²

ACN:n kesäkuussa 2020 julkaistussa kyselytutkimuksessa haastatelluista Nineven tasangon kristityistä 7 % kertoi vaihtaneensa (jossain vaiheessa) uskontoaan ja heistä kaikki olivat kääntyneet yhdestä kristitystä kirkkokunnasta toiseen. Naisten osuus korostui kirkkokuntaa vaihtaneiden keskuudessa, minkä perusteella ACN arvioi tiedon heijastavan perinnettä, jossa vaimo omaksuu aviomiehensä uskonnon. Lisäksi ACN toteaa anekdoottitasoisen tiedon vihjaavan yksittäisiin tapauksiin, joissa henkilö muslimitaustainen henkilö olisi kääntynyt kristinuskoon, joskin ilmiöstä ei löytynyt todistusaineistoa tutkimuksen aikana.¹⁷³ Käytettävissä olevista lähteistä ei löytynyt tarkempaa tietoa Nineven läänissä mahdollisesti elävien muslimitaustaisten kääntyneiden tilanteesta. Muslimitaustaisten kääntyneiden tilannetta yleisesti Irakissa ja erityisesti Irakin Kurdistanissa käsitellään edellä luvuissa 1.3 ja 2.2.

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön 12.6.2020 antaman haastattelun mukaan suuri joukko ihmisiä on palannut Nineven tasangon kristittyihin kyliin. Kristityn yhteisön jäsenet kuitenkin kertovat, että siinä missä aiemmin jokin kylä tai kaupunki oli selkeästi kristittyjen kaupunki, nykyisin shiiamuslimit pitävät valtaa kristittyjen asuttamissa kylissä. Valtadynamiikka on muuttunut ja synnyttänyt epävarmuutta siitä, mikä on järjestelyn tulevaisuus. Haastattelun mukaan kristityt kokevat menettäneensä aiemman jalansijansa Nineven tasangolla, eivätkä uskalla enää elää samalla tavalla julki uskontoaan. Haastattelun mukaan arkkipiispa Wardan ja muiden uskonnollisten johtajien puheet antavat tälle kokemukselle "ideologiset raamit". Haastattelun mukaan jotkut kristityistä yrittävät kuitenkin palauttaa aiemman asemansa Nineven läänissä. Paluumuuttoa on tapahtunut ja palanneet korjaavat ja jälleenrakentavat kirkkoja ja koteja ja avaavat liikeyrityksiä. Samalla kristittyjen keskuudessa vallitsee kuitenkin "toivottomuuden näköala", eikä paluuta voida katsoa tapahtuneen samassa mittakaavassa kuin mitä odotettiin.¹⁷⁴

Myös The Middle East Eye 26.4.2020 julkaisemassa artikkelissa todetaan, että Nineven läänin kristitty väestö ei ole palannut ja asettunut ISISin kukistumisen jälkeen kotialueilleen samoissa määrin kuin aiemmin. Tämän raportoidaan olevan seurausta kotien tuhoutumisesta ja peruspalveluiden puutteesta, minkä arvioidaan tekevän alueista lähes asumiskelvottomia. Osan kristityistä todetaan myös löytäneen työtä Irakin muilta alueilta. Jotkut paikalliset kristityt johtohenkilöt mainitsevat myös maastamuuton syyksi kristityn väestön vähenemiseen. Artikkelissa haastateltu Hamdaniyan (ja Qaraqoshin) pormestari toteaa kristittyjen maastamuuton olleen seurausta elinmahdollisuuksien puuttumisesta.¹⁷⁵ Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan jonkin verran kristittyjä on palannut Nineven tasangolle jälleenrakentamaan kyliään. Palanneiden kerrotaan pystyvän harjoittamaan uskontoaan kirkkorakennusten sisällä. Haastateltujen tahojen mukaan joissakin

¹⁷¹ Nineveh Reconstruction Committee [päiväämätön]. Sisäisesti siirtymään joutuneiden Nineven läänin kristittyjen sijoittumista eri puolille Irakia tarkastellaan tarkemmin raportissa ACN 6/2020, s. 27.

¹⁷² Rudaw/ Abdoka 31.1.2020.

¹⁷³ ACN 6/2020, s. 11.

¹⁷⁴ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

¹⁷⁵ Middle East Eye/ Lucente 26.4.2020.

kristityissä kylissä ilmapiiri on erittäin avoin ja kristityt pystyvät harjoittamaan uskontoaan myös kirkkojen ulkopuolella.¹⁷⁶

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen näkemykset Nineven läänin kristittyjen tilanteesta ovat kaksijakoiset. Tahojen mukaan Nineven läänin kristityt kertovat yhtäältä useimpien läänin asukkaiden "pyrkivän suhtautumaan ystävällisesti" kristittyihin ja jesideihin kyseisten vähemmistöryhmien terroristijärjestö ISISin vallan alla kokemien hirmutekojen takia. Nineven läänissä elävien kristittyjen kerrotaan kokevan, että tunteet kristittyjä kohtaan olisivat muuttuneet. Esimerkiksi ISISin jälkeisestä Mosulista on kerrottu, etteivät kristityt olisi kokeneet kaupungissa lainkaan yhteiskunnallista syrjintää. Toisaalta tahot huomioivat myös Irakin kristityn väestön kokeman turvattomuuden tunteen, joka liittyy erityisesti Nineven tasangon kristittyjen muiden väestöryhmien, erityisesti shabakien etnisten militioiden taholta kohtaamaan uhkailuun. Haastateltujen tahojen mukaan kristityt näkevät Nineven tasangolla tapahtuneet, Hashd al-Shaabiin yhdistettyjen militioiden toimintaan liittyvät välikohtaukset militioiden pyrkimyksenä valtansa osoittamiseen ja kristittyjen kylien turvallisuudentunteen tarkoitukselliseen heikentämiseen (ks. alla luku 3.2).¹⁷⁷

Tutkija Ann Wainscottin haastattelututkimuksen mukaan myös kristittyjen kirkkokuntien johtajien ekumeenisuus on lisääntynyt ISISin jälkeisenä aikana. Eri kristittyjen kirkkokuntien johtohenkilöiden todetaan osallistuvan aiempaa useammin toisten kirkkokuntien jumalanpalveluksiin ja muihin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Esimerkiksi syyrialaiskatolisen- ja syyrialaisortodoksisen kirkon papiston kerrotaan osallistuneen solidaarisuuden osoituksena ensimmäiseen ISISin kukistumisen jälkeen Mosulin kaupungissa järjestettyyn katoliseen messuun. Irakin kristittyjen yhteisön poliittisen osallistumisen laajuuteen ja luonteeseen liittyvien erimielisyyksien todetaan kuitenkin uhkaavan pitemmän aikavälin ekumeenista yhteistoimintaa. Wainscottin haastattelututkimukseen vastanneet kristityt kertoivat jakolinjojen lisääntymisestä kristittyjen kirkkokuntien keskuudessa. Esimerkiksi Nineven tasangolla avustustehtävissä toimiva haastateltu totesi "sektaaristen konfliktien" lisääntyneen kristittyjen keskuudessa, kristittyjen tiedustellessa kohdatessaan toistensa taustoja ja tehdessä eron esimerkiksi kaldealaisten ja assyrialaiden ja armenialais- ja syyrialaiskristittyjen välillä.¹⁷⁸

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin pääministerin toimisto perusti vuonna 2019 turvallisuusviranomaisista ja kristittyjen uskonnollisista johtajista muodostetun komitean, jonka tehtävänä oli palauttaa Nineven läänin kristityiltä viety omaisuus näiden alkuperäisille omistajille. Komitean kerrotaan palauttaneen kymmeniä asuintaloja kristityille omistajilleen ja jatkavan toimintaansa edelleen vuoden 2019 lopulla. Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan vastaavaa kristittyjen omaisuuden palauttamiseen pyrkivää komiteaa ei ollut toiminnassa Bagdadissa tai muissa Irakin lääneissä. Kristityn parlamenttiedustajan Yonadam Kannan mukaan hän oli tehnyt yhteistyötä muiden kristittyjen johtohenkilöiden kanssa auttaakseen henkilökohtaisesti kristittyjä palaamaan takaisin koteihinsa. Kannan mukaan hän oli auttanut vuoden 2019 aikana yhteensä 180 kodin palauttamisessa ja paluun mahdollistamisessa.¹⁷⁹

Yonadam Kannan johtama poliittinen puolue, Assyrialaiden demokraattinen liike (Assyrian Democratic Movement, ADM) oli keskeisin taustavoima Nineven läänin assyrialaiden oman puolisoitilaallisen militian, ns. Nineven tasangon puolustusyksiköiden (*Nineveh Plain Protection Units*, NPU), perustamisessa (marraskuussa 2014).¹⁸⁰ Irakin assyrialaisia edustavan Assyrian Policy

¹⁷⁶ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

¹⁷⁷ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

¹⁷⁸ Wainscott 2019, s. 13.

¹⁷⁹ USDoS 10.6.2020, s. 12.

¹⁸⁰ API 1.6.2020, s. 34, 62, 71 n98.

Instituten (API) mukaan marraskuussa 2014 perustetun NPU:n (ja ADM:n) ensisijaisena tavoitteena on vähemmistöjen oman, Irakin keskushallinnon alaisuudessa toimivan läänin perustaminen Nineven tasangolle.¹⁸¹ API:n mukaan assyrialaistaustaisten kristittyjen paluu olisi ollut suurinta NPU:n Nineven tasangolla hallinnassaan pitämille alueille (Qaraqosh, Karamles).¹⁸² Myös katolisen ACN:n mukaan Nineven tasangon kristitty väestö suhtautuisi yleisesti ottaen myönteisesti NPU:n läsnäoloon alueilla.¹⁸³

ACN:n mukaan turvallisuus on pääasiallinen Nineven läänin kristittyjen maastamuuttoon vaikuttava huolenaihe ja alueella toimivat Iranin tukemat militiat keskeisin tähän huoleen vaikuttava tekijä.¹⁸⁴ Järjestön mukaan ISISin kukistumisen jälkeen kotialueilleen palanneet kristityt kokevat itsensä edelleen turvattomiksi, turvattomuuden tunteen ollessa huomattavasti muita näiden kotialueilla eläviä väestöryhmiä¹⁸⁵ suurempi pääasiassa paikallisten militioiden väkivaltaisen toiminnan takia. Tämän lisäksi Irakin keskushallinnon ja Irakin Kurdistanin aluehallinnon (KRG) kristittyjen asuttamien alueiden hallinnasta käymien kiistojen todetaan hidastavan alueiden infrastruktuurin jälleenrakennusta ja lisäävän osaltaan kristittyjen kokemaa turvattomuutta. ACN:n mukaan joillakin Nineven läänin alueilla elävät kristityt ovat huolissaan myös toimeentulostaan, mutta tätä ei voida järjestön mukaan erottaa turvallisuuteen liittyvistä huolenaiheista.¹⁸⁶

The Atlanticin 23.5.2019 julkaisemassa artikkelissa tarkastellaan Nineven läänin kristittyjen ISISin valtaannousun seurauksena heikentynyttä turvallisuudentunnetta. Esimerkiksi Karamlesin kaupungin keskustan ydinkortteleissa oli keväällä 2019 edelleen koteja tyhjillään, sillä niiden omistajat eivät kokeneet alueen olevan paluun kannalta riittävän turvallinen. Jotkut Karamlesin asukkaista totesivat ISISin olleen ”ilmaus järjestöä edeltäneestä vihamielisyydestä”. Artikkelin mukaan esimerkiksi syrjintä on monille pohjoisen Irakin kristityille osa elämää. Muihin väestöryhmiin kuuluvat eivät esimerkiksi palkkaa kristittyjä liikeyritystensä palvelukseen ja kristittyjen perheiden todetaan valvovan tyttäriään tarkasti seksuaalisen väkivallan pelossa. Artikkelissa haastateltu Karamlesissa elävä kristitty historiantutkija kertoo, että ISISin valtaannousu ja kristittyjen heikentyminen kannusti joitakin hänen muslimitaustaisia naapureitaan vihamielisyyteen kristittyjä kohtaan. Haastateltu myös epäilee, että ko. henkilöillä oli ollut sympatioita ISISiä kohtaan.¹⁸⁷

ACN:n kyselytutkimukseen vastanneista, Nineven tasangolla sisäisesti siirtymään joutuneista kristityistä valtaosa oli kotoisin Tel Kepeestä (Tal Kaif), Batnayasta ja Mosulista ja mainitsi Iranin tukemien militioiden toimintaan liittyvän huolen turvallisuudesta pääasialliseksi syyksi sille, miksi he eivät pystyneet palaamaan takaisin kotiseudulleen.¹⁸⁸ The Atlantic Councilin 4.8.2020 julkaiseman artikkelin mukaan Iranin tukemien militioiden Nineven läänin kristittyjen keskuudessa synnyttämä pelko on estänyt monia kristittyjä palaamasta kotikyliinsä. Artikkelissa haastatellun assyrialaistaustaisen aktivistin mukaan paluuluvut ovat olleet hyvin alhaisia, ja erityisesti ”Babylon-prikaatin”, eli 50. Hashd-prikaatin, Nineven tasangolla hallitsemilla alueilla vain 7 % asukkaista oli palannut koteihinsa. The Atlantic Councilin artikkelissa haastatellun (Nineven tasangon pohjoisosassa sijaitsevan) Al-Qoshin kaupungin asukkaan mukaan Babylon-prikaatin hallitsemassa

¹⁸¹ API 1.6.2020, s. 10.

¹⁸² API 1.6.2020, s. 41–43.

¹⁸³ ACN 6/2020, s. 39.

¹⁸⁴ ACN 6/2020, s. 9, 38.

¹⁸⁵ Arviossa viitataan todennäköisesti erityisesti ko. alueilla elävään shabak-vähemmistöön. Shabakien ja kristittyjen suhteista tarkemmin alla.

¹⁸⁶ ACN 6/2020, s. 9.

¹⁸⁷ The Atlantic/ Green 23.5.2019.

¹⁸⁸ ACN 6/2020, s. 48.

kyllissä eläisi vain "muutamia vanhoja ihmisiä", eikä kyliin olisi palannut lainkaan nuorempia asukkaita tai perheitä. Myös toisen paikallisen asukkaan mukaan useimmat asukkaat eivät olisi palanneet Tal Kaifin piirikunnassa sijaitseviin Tesqopan, Batnayan ja Sharafiyan kyliin, jotka ovat alueella vaikuttavien militioiden hallinnassa. Artikkelin mukaan militiat ovat myös muodostaneet tarkastuspisteillään ja vaatimillaan lahjuksilla "pullonkaulan" paikalliselle taloudelle, joka on riippuvainen Nineven tasangon ja Irakin Kurdistanin välisistä kauppayhteyksistä.¹⁸⁹ (Militioiden toimintaa tarkastellaan tarkemmin luvussa 3.2.)

The Atlantic Councilin 4.8.2020 julkaiseman artikkelin mukaan Mosulin kaupungin kristittyjen tilanne on vielä Nineven tasangon kristittyjä asuinalueita vaikeampi. Kaupungin ISIS-konfliktin aikana kärsimiä tuhoja ei ole korjattu, avustushjelmiin liittyvä korruptio on saanut kansainväliset tahot epäröimään jälleenrakennuksen rahoittamista ja myös ISISin uudelleenaktivoitumiseen liittyvän pelon kerrotaan vaikuttaneen ihmisten päätökseen olla palaamatta takaisin kaupunkiin. Artikkelissa haastatellun assyrialaistaustaisen aktivisti Reine Hannan mukaan Mosulissa vuonna 2014 eläneistä noin 20 000 kristitystä vain noin 100 olisi palannut kaupunkiin. Artikkelissa käsitellyn kristittyjen heikon turvallisuustilanteen ohella Hanna selittää kaupunkiin palanneiden vähäistä määrää Mosulin kärsimillä tuhoilla ja tästä seuraavalla toimeentulomahdollisuuksien puuttumisella.¹⁹⁰ Open Doorsin mukaan Mosulin ja Tel Keppen (Tal Kaif) alueiden kirkoista suuri osa on edelleen (ISISin vastaisen taistelun jäljiltä) raunioina ja hallituksen antaman tuen todetaan olevan kristittyjen asuinalueiden kohdalla puutteellista.¹⁹¹ Järjestön mukaan esimerkiksi Mosulissa paikalliset asukkaat ovat tehneet lähimenneisyydessä yhteistyötä ISISin kanssa tai liittyneet kristittyihin oikeudenloukkauksia kohdistaneisiin militioihin, minkä katsotaan vahingoittaneen suuresti kristittyjen paikallisyhteisöjä kohtaan tuntemaa luottamusta.¹⁹²

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan Nineven tasangon kristityt alueet muodostavat Irakin kristittyjen "perinteisen" asuinalueen, jolla elävät kristityt asuvat esivanhempiensa aiemmin asuttamissa kylissä. Tämä "etnisesti" kristillinen alue on keskeinen Irakin kristittyjen identiteetille. Haastateltujen tahojen mukaan Nineven tasangon kristityt kylät ovat säilyneet aivan viimeaikoihin asti identiteetiltään täysin kristillisinä, ilman muita kulttuurisia tai uskonnollisia vaikutteita, ja kristityt ovat nähneet tämän "segregaation" vapautensa ja turvallisuutensa perustaksi ja takeeksi yhteisönsä olemassaolon jatkumiselle. ISIS-konfliktin aikana Nineven läänin takaisinvaltaamisessa mukana olleet shabakit ovat kuitenkin onnistuneet ostamaan kiinteistöjä aiemmin pelkästään kristittyjen asuttamista kylistä ja perustamaan näihin kiinteistöihin uskonnollisia ja poliittisia instituutioita, kuten moskeijoita, puoluetoimistoja ja pelkästään muslimeille varattuja kouluja. Kylien kristittyjen asukkaiden mukaan shabakit ovat kyenneet ohittamaan toiminnassaan kristittyjen kiinteistöjen omistamista sääntelevän lainsäädännön ja maksamaan kiinteistöistä jopa kolminkertaisesti niiden markkinahinnan. Kristityt näkevät shabakien toiminnan osana Iranin valtion pyrkimyksiä Iranista Libanoniin (ja Välimerelle) ulottuvan "shiialaisen puolikuun" luomiseen. Haastateltujen tahojen mukaan kehitys on vaikuttanut negatiivisesti kristittyjen yhteisöjen itsenäisyydestään ja vapaudestaan muodostamiin käsityksiin.¹⁹³

The Atlanticin 23.5.2019 julkaiseman artikkelin mukaan Nineven tasangon kristityt kokevat erityisesti paikallisen shabak-vähemmistön toiminnan uhkaavan olemassaoloaan. Artikkelissa shabakeja kuvataan pieneksi ja taustaltaan synkretistiseksi ja moninaiseksi etnisuskonnolliseksi ryhmäksi, johon kuuluu sekä sunnejakin että shioja ja sekä arabeja että kurdeja ja joka on

¹⁸⁹ The Atlantic Council/ Gadalla 4.8.2020.

¹⁹⁰ The Atlantic Council/ Gadalla 4.8.2020.

¹⁹¹ Open Doors USA 12/2019, s. 30.

¹⁹² Open Doors USA 12/2019, s. 21.

¹⁹³ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

joutunut viime vuosina kristittyjen tavoin oikeudenloukkausten ja marginalisoinnin kohteeksi. The Atlanticin mukaan etniset ryhmät ovat pysytelleet Irakissa perinteisesti omissa kylissään ja myös shabakit ovat eläneet Nineven tasangon kristittyjen naapureina omissa kylissään, jotka sijaitsevat Karamlesin ja Bartellan välisessä laaksossa. Vuoden 2003 Irakin sodan jälkeen shabakien kerrotaan kuitenkin ryhtyneen ostamaan kiinteistöjä kristittyjen historiallisilta asuinalueilta, kristittyjen johtohenkilöiden uskoessa toiminnan olevan riippuvaista Iranin taloudellisesta tuesta.¹⁹⁴ Myös MERIn syyskuussa 2017 julkaiseman raportin mukaan Nineven tasangon kristittyjen ja shabakien suhde on ollut jo ennen ISISin valtaannousua konfliktien määrittämä. MERIn mukaan kristityt ovat esittäneet shabakien levittäytymisen kristittyjen perinteisille asuinalueille palvelevan "ulkopuolisia agendoja" ja pyrkivän alueen väestökoostumuksen muuttamiseen. Raportin mukaan vastakkainasettelu alkoi kärjistyä vuoden 2003 Irakin sodasta lähtien, erityisesti shiitaustaisten shabakien ryhtyessä vahvistamaan asemiaan Pohjois-Irakissa.¹⁹⁵

The Atlanticin artikkelin mukaan Bartellaa ISISin kukistumisen jälkeen palanneet kristityt ovat kokeneet elämänsä kaupungissa aiempaa vaikeammaksi. Liikeryityksiä on avattu kaupungissa uudelleen, mutta monet niistä eivät enää työllistä kylän kristittyä väestöä. Artikkelissa haastateltu Bartellassa toimiva syyrialaiskatolilainen pappi toteaa lukuisten perheiden raportoineen shabak-taustaisten asukkaiden heihin kohdistamasta häirinnästä, jonka todetaan olleen vielä aiempina vuosina hyvin epätavallista. Esimerkiksi yhden perheen 10-vuotias tytär oli pahoinpidelty ja tämän korvakorut oli varastettu tytön ollessa palaamassa koulusta kotiin.¹⁹⁶

Toimittaja Adam Lucenten Middle East Eye - verkkolehden 26.4.2020 julkaisemassa artikkelissa haastatteleman shabak-aktivistin mukaan Nineven tasangon shabak-taustainen väestö ei pyri suunnitelmallisesti kristittyjen asuinalueiden haltuun ottamiseen. Aktivistin mukaan shabakit haluavat vain asettua alueille, joilla on paremmat elinolosuhteet ja pääsy veden, palveluiden ja koulujen kaltaisiin perustarpeisiin. Aktivisti syyttää tilanteesta Irakin hallitusta, sillä mikäli hallitus olisi antanut shabakeille maata, nämä "eivät olisi koskaan jättäneet (alkuperäisiä) asuinalueitaan". Lucenten Bartellassa haastatteleman paikallisen kristityn mukaan shabakit kykenisivät ostamaan kylästä kristittyjen koteja, sillä kristityt olisivat pakotettuja myymään kotinsa ja muuttamaan pois maasta huonon taloudellisen tilanteensa takia.¹⁹⁷

Katolilainen ACN käyttää kesäkuun 2020 tutkimuksessaan shabak-väestön toiminnasta määritelmää "taloudellinen opportunisti" ja toteaa shabakien muuttaneen kristittyihin kyliin taloudellisten ja koulutukseen liittyvien mahdollisuuksien takia. ACN:n mukaan erityisesti Bartellan kylä sijaitsee maantieteellisesti keskeisellä paikalla, Mosulista Erbiliin johtavan kauppareitin varrella, minkä perusteella kylä kykenee palvelemaan näiden kaupunkien välillä liikkuvia ihmisiä ja molemmissa kaupungeissa toimivia liikeryityksiä. ACN esittää kauppareittiä kontrolloivien shabak-taustaisten militioiden olevan hyvissä asemissa shabakien liikeryitysten taloudellisten etunäkökohtien turvaamiseen.¹⁹⁸

3.2 Kristittyihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset

Irakin kristittyjen parissa työskennelleen henkilön mukaan kotialueilleen palanneisiin kristittyihin kohdistuvaa häirintää käsittelevät raportit liittyvät yleisesti kristittyjen omaisuuden

¹⁹⁴ The Atlantic/ Green 23.5.2019.

¹⁹⁵ MERI/ Wlrya & Fawaz 9/2017, s. 4, 8.

¹⁹⁶ The Atlantic/ Green 23.5.2019.

¹⁹⁷ Middle East Eye/ Lucente 26.4.2020.

¹⁹⁸ ACN 6/2020, s. 45.

anastamiseen. Omaisuuden laittomia haltuunottoja kerrotaan tapahtuvan eri puolilla Irakia, esimerkiksi Bagdadissa, Basrassa ja Nineven läänissä. Haastattelun mukaan esimerkiksi Mosulissa shiiayhteisö saattaa yksinkertaisesti vallata kristittyjen koulun ja todeta koulun olevan tästä eteenpäin shiiayhteisön käytössä. Kristityt vetäytyvät tilanteesta, sillä heillä ei ole mitään keinoa valittaa tapahtuneesta. Haastateltu mainitsee myös kristittyjen asuintalojen valtaamisen Nineven tasangolla ja toteaa, että kristittyjen taloja on vallattu vastaavalla tavalla myös Irakin Kurdistanissa (ks. edellä luku 2.3).¹⁹⁹

Yhdysvaltain ulkoministeriön vuoden 2019 uskonnonvapausraportin mukaan jesidit, kristityt ja paikalliset ja kansainväliset järjestöt raportoivat Hashd al-Shaabin muodostavien, pääasiassa shiiataustaisten militioiden jäsenten harjoittamasta suullisesta häirinnästä ja fyysisistä pahoinpitelyistä. Raportissa mainitaan, myös (tarkoituksella aiheutetut) viivytykset lukuisilla Hashd al-Shaabin ylläpitämällä tarkastuspisteillä, mikä on uhannut useiden Nineven tasangon kristittyjen kyllien tapauksessa liikkumista kyliin ja niiden ympäristössä. Häirintää ja pahoinpitelyitä raportoitiin tapahtuneen militioiden Nineven tasangoilla ylläpitämällä tarkastuspisteillä, militioiden kontrolloimissa kylissä ja niiden lähiympäristössä. Raportissa eritellään Hashd al-Shaabin 30. prikaatin tarkastuspisteet Qaraqoshissa, Bartellassa ja Karamlesissa sekä 50. Hashd-prikaatin ("Babylon-prikaatin") tarkastuspisteet Batnayassa ja Tal Kaifissa. Kristittyjen mukaan Hashd al-Shaabin joukot hallitsivat Nineven tasangon kauppateitä, pakottivat kauppiaat maksamaan lahjuksia ja hallitsivat myös kristittyjen alueiden kiinteistöomaisuutta. Joidenkin Irakin hallinnon viranomaisten todettiin myös pyrkivän Nineven tasangolla alueen väestökoostumuksen muuttamisen fasilitoimiseen tarjoamalla perinteisesti kristittyjen asuttamilla alueilla maata ja asuintaloja shiia- ja sunnimuslimeille. Myöhemmin viranomaisten toimien tarkennettiin kohdistuvan esimerkiksi Bartellan kunnan (*subdistrict*) alueelle.²⁰⁰

Yhdysvaltain ulkoministeriön raportin mukaan Bartellan kristityt kertovat kokevansa shabakien muodostaman 30. Hashd-prikaatin toiminnan uhkaavana. Prikaati on esimerkiksi sijoittanut joukkojaan kristittyjen asuinalueille, perustanut päämajansa Bartellan kristittyyn kuntaan, ottanut Nineven tasangon kauppateitä hallintaansa perustamalla teille tarkastuspisteitä, pakottanut kauppiaita lahjusten maksamiseen, hallinnut kristittyjen alueiden kiinteistöomaisuutta ja kohdistanut muuta häirintää alueen kristittyihin ja sunniarabeihin. Lisäksi kristittyjen johtohenkilöiden todetaan jatkaneen julkisesti 30. prikaatin syyttämistä suullisesta häirinnästä, joka kohdistuu Bartellan ja muiden Hamdaniyan piirikunnan alueiden kristittyihin. Bartellan kristityn yhteisön jäsenet sanovat 30. prikaatin toiminnan uhkaavan kristittyjen elämäntapaa ja saattavan johtaa myös alueen väestökoostumuksen muuttumiseen.²⁰¹

Yhdysvaltain ulkoministeriön raportissa mainitaan erikseen tapauksen, jossa kristittyä pappeja uhkailtiin sosiaalisessa mediassa sen jälkeen, kun nämä olivat vaatineet Hashd al-Shaabin shabak-taustaisen 30. prikaatin vetäytymistä Nineven tasangon kristittyjen alueilta. Lisäksi raportti mainitsee myös poliisitutkinnan, jossa kahta shiiataustaista shabak-miestä epäiltiin kahden uskonnolliseen vähemmistöön kuuluvan vanhemman naisen pahoinpitelystä Bartellassa toukokuussa 2019. Poliisin mukaan pidätetyt olivat kertoneet, että he pitivät naisia helppoina kohteina näiden uskonnollisen taustan takia. Hyökkääjien kerrottiin olevan kytköksissä 30. Hashd-prikaatiin.²⁰²

Bartellan paikallisten asukkaiden mukaan militiat olivat kiinnittäneet Bartellan kauppojen ikkunoihin Iranin uskonnollisen johtajan ajatollah Khamenein, Iranin vallankumouskaartin Quds-joukkojen sittemmin edesmenneen komentajan Qassem Soleimanin, Soleimanin rinnalla

¹⁹⁹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 12.6.2020.

²⁰⁰ USDoS 10.6.2020, s. 1–2, 9, 10.

²⁰¹ USDoS 10.6.2020, s. 10.

²⁰² USDoS 10.6.2020, s. 18.

surmansa saaneen Hashd al-Shaabin varakomentaja Abu Mahdi al-Muhandisin ja Iranin tukeman Asa'ib Ahl al-Haq militian pääsihteerin Qais al-Khazalin kuvia. Lisäksi 30. prikaatin kerrotaan kieltäytyneen tottelemasta Irakin hallituksen antamaa määräystä, jossa sitä käskettiin vetäytymään Nineven tasangolla ylläpitämiltään tarkastuspisteiltä. Paikallisten lähteiden mukaan 6 sunnalaista shabak-taustaista perhettä joutui jättämään kotinsa Bashiqaan piirikunnassa sen vuoksi, että 30. Hashd-prikaatin jäsenet olivat häirinneet perheitä suusanallisesti ja painostaneet heitä myymään osia maistaan.²⁰³

Yhdysvaltain ulkoministeriön raportissa kuultujen kristittyjen ja muiden vähemmistöryhmien johtohenkilöiden mukaan jotkut shabak-taustaiset parlamenttiedustajat, joiden joukossa Hunain Qado, ovat ohjanneet 30. Hashd-prikaatin toimintaa (Nineven läänissä) kristittyjen häiritsemiseksi ja ajamiseksi pois asuinalueiltaan sekä muslimeiden asuttamiseksi perinteisesti kristittyjen asuttamiin kyliin. Shabakien raportoidaan toimineen joidenkin Irakin keskushallinnon shiiataustaisten elementtien tuella. Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan jotkut shabak-taustaiset parlamentaarikot ovat edistäneet Nineven läänissä maanjakoa vuoden 2017 lain perusteella, jossa maata luvattiin ISISin vastaisessa taistelussa kuolleiden, etupäässä shiiataustaisten Hashd al-Shaabin taistelijoiden perheille. Hamdaniyan piirikunnan pormestari Essam Behnamin raportoidaan vastustaneen koko 2019 vuoden jatkunutta poliittista painetta ko. lakiin perustuvien maaomistusten myöntämiseksi. Raportin mukaan Behnam oli keskeyttänyt vuonna 2018 lakiin perustuvien maaomistusten myöntämisen Hamdaniyan alueella sen perusteella, että Irakin perustuslaki kieltää pakkoon perustuvan alueen väestökoostumuksen muuttamisen.²⁰⁴ Tal Kaifin kristittyjen mukaan nimellisesti kristittyjen muodostama, mutta tosiasiasa enemmistöltään shiia-arabitaustainen 50. Hashd-prikaati ("Babylon-prikaati") jatkoi (vuonna 2019) aktiivisesti sunniarabien ja shiashabakien asuttamista Tal Kaifiin, mutta militia ei enää estänyt kristittyjä palaamasta alueelle.²⁰⁵ Irakin hallitus jatkoi vuonna 2019 laajojen uusien asuinalueiden rakentamista Bartellan kaupungin laitamilla. Paikallisen kristittyjen yhteisön edustajat esittivät huolensa, että uusille asuinalueille muuttaisi shabak- ja arabitaustaisia muslimeita, joiden juuret eivät ole Bartellassa.²⁰⁶

ACN:n kesäkuussa 2020 julkaiseman haastattelututkimuksen mukaan Nineven läänissä vaikuttavat militiat, erityisesti 30. Hashd-prikaati ja 50. Hashd-prikaati, toimivat rankaisemattomuuden kulttuurissa ja puuttuvat paikallisväestön elämään monin tavoin, esimerkiksi luomalla poliittista epävakautta ja saamalla ulkopuoliset luopumaan vierailuistaan ja taloudellisista sijoituksistaan alueelle, rajoittamalla talouteen ja paikallisten päivittäiseen elämään liittyvää liikkumista sekä kiristämällä alueella toimivilta liikeyrityksiltä suojelurahaa ja pyrkimällä tiettyjen liiketoiminnan alojen (esimerkiksi romurautakauppa²⁰⁷) kontrolloimiseen. ACN ottaa militioiden kristittyihin kohdistamia oikeudenloukkauksia käsitellessään esimerkiksi shabakien etnisen militian johtajan Waad Qadon ja "Babylon-prikaatin" johtajan Rayan al-Kildanin, jotka joutuivat vuoden 2019 heinäkuussa Yhdysvaltain hallinnon pakotelistalle.²⁰⁸

Yhdysvaltain valtionvarainministeriön tiedotteen mukaan shabakien etnistä 30. Hashd-prikaatia johtava Qado on anastanut rahaa Bartellan alueen asukkailta kiristyksen, laittomien pidätysten ja sieppausten välityksellä. 30. Hashd-prikaatin todetaan pidättäneen ihmisiä ilman pidätyslupaa tai väärennettyjen pidätyslupien perusteella ja vaatineen mielivaltaisia

²⁰³ USDoS 10.6.2020, s. 10.

²⁰⁴ USDoS 10.6.2020, s. 12.

²⁰⁵ USDoS 10.6.2020, s. 11.

²⁰⁶ USDoS 10.6.2020, s. 12.

²⁰⁷ Tarkemmin Hashd al-Shaabin keskeisestä roolista Nineven läänin romurautakaupassa, ks. Reuters/ Davison 13.2.2019.

²⁰⁸ ACN 6/2020, s. 40, 41.

"tullimaksuja" ylläpitämällä tarkastuspisteillä. Lisäksi paikallisten asukkaiden kerrotaan esittäneen, että 30. Hashd-prikaati olisi vastuussa fyysisen uhkailun, kiristyksen, ryöstöjen, sieppausten ja raiskausten kaltaisista räikeistä väärinkäytöksistä. "Babylon-prikaatia" (50. Hashd-prikaati) johtavan Rayan al-Kildanin esitetään syyllistyneen henkilökohtaisesti vangin kiduttamiseen. Tämän lisäksi 50. Hashd-prikaatin todetaan toimivan pääasiallisena esteenä sisäisesti siirtymään joutuneiden paluulle takaisin Nineven tasangolle. Militian todetaan syyllistyneen kotien systemaattiseen ryöstelyyn (Batnayassa) sekä viljelysmaiden laittomaan pakkolunastamiseen ja myymiseen. Tämän lisäksi paikallisväestön todetaan syyttäneen militiaa uhkailusta, kiristyksestä ja naisiin kohdistuvasta häirinnästä.²⁰⁹

ACN:n raportissa mainitaan myös muita militioiden väitetysti suorittamia oikeudenloukkauksia, joita koskevat tiedot perustuvat eri medioihin ja ihmisoikeusjärjestöjen raportteihin. Tällaisia oikeudenloukkauksia ovat mm. kristittyjen kotien haltuunoton ja kristittyihin kohdistuvien rikosten salliminen, kirkkoihin ja kristittyjen asuinalueille johtavien teiden tukkiminen, kirkkorakennusten lähellä tapahtuva ammuskelu sekä pääosin sunnimuslimeihin kohdistuvat pakotetut katoamiset.²¹⁰

Yhdysvaltain ulkoministeriön mukaan Irakin keskushallinto ei ollut avannut vuoden 2019 loppuun mennessä tutkintaa tapauksesta, jossa Irakin turvallisuusjoukkojen (ISF) ja Hashd al-Shaabin väitetään tuhonneen Qaraqoshissa sijaitsevan, 200-luvulla vaikuttaneen uskonnollisen merkkihenkilön Youhanna al-Delimin haudan. Tämä siitä huolimatta, että Syyrian ortodoksisen kirkon arkkipiispa Dawood Matti Sharaf oli nostanut tapauksesta oikeusjutun vuonna 2017. Arkkipiispa Sharafin mukaan hallitus on laiminlyönyt tapauksen käsittelyn.²¹¹

4 Ateistien tilanne Irakissa

Kristillinen Open Doors -kansalaisjärjestö viittaa joulukuussa 2019 julkaisemassaan raportissa World Christian Databasen arvioihin, joiden mukaan Irakissa eläisi noin 71 400 ateistia ja 207 000 agnostikkoa.²¹² Uutislähteiden mukaan Irakin ateistit ovat pieni mutta kasvava vähemmistö.²¹³ The Arab Weekly -verkkolehden 20.7.2019 julkaiseman artikkelin mukaan Irakin ateistit ovat enenevässä määrin Irakin viranomaisten seurannassa. Artikkelin mukaan ateistien määrän kasvu on synnyttänyt kriittistä keskustelua siitä, keitä ateistit ovat, keitä he edustavat ja mitkä olivat ne olosuhteet, joissa ateismi on kehittynyt. Artikkelissa siteeratun irakilaisen poliitikon Izzat Shahbandarin mukaan ateismin kasvu on osin kytköksissä poliittisten ja uskonnollisten johtajien väärinkäytöksiin. Irakia johtavan poliittisen luokan ja näitä tukevien uskonnollisten instituutioiden todetaan vähättelevän ilmiötä. Samalla ateismin ja agnostismin lisääntyvän merkityksen todetaan antavan signaalin Irakin yhteiskunnan yleisen mielipiteen muuttumisesta.²¹⁴

The Arab Weeklyn artikkelin mukaan Irakin kaduilla nähdyissä mielenosoituksissa on hyökätty maan johtavaa luokkaa vastaan uskonnollisen ja poliittisen vallan väärinkäytön vuoksi. Irakin väestön keskuudessa ollaan "raivoissaan" uskonnollisille toimijoille ja aseellisille ryhmille, jotka ovat puuttuneet "pyhyiteensä" vedoten Irakin poliittiseen elämään. The Arab Weeklyn

²⁰⁹ US Treasury 18.7.2019.

²¹⁰ ACN 6/2020, s. 42.

²¹¹ USDoS 10.6.2020, s. 13.

²¹² Open Doors 12/2019, s. 9–10.

²¹³ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019; NBC/ Bruton 15.4.2019.

²¹⁴ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

haastatteleman kirjailija Gaith al-Tamimin mukaan uskonnollisten vaikuttajien nähdään edustavan kaikkea sitä, mikä on väärin Irakin politiikassa ja laajemmin irakilaisessa yhteiskunnassa. Tamimin mukaan niin nuoret kuin vanhat irakilaiset pyrkivät pakenemaan "vaarallisia uskonnon dogmeja" etsiessään omaa vapauttaan. Artikkelissa haastatellun, nimettömänä esiintyvän eteläirakilaisen ateistin mukaan uskonnollisten puolueiden ja hallituksen edustajien puolustuspuheet eivät lisänneet ihmisten luottamusta (Irakin poliittiseen) luokkaan, joka edustaa haastatellun mukaan "moraalista korruptiota, epäuskonnollisuutta [irreligion] ja uskontoelämän politisoimista". Artikkelissa haastateltu Basrasta kotoisin oleva henkilö toteaa (uskonnollisten tahojen) "käyttävän liikaa ja väärin Jumalan nimeä, valvovan ihmisten kehoja, kieltävän avioliiton ulkopuolisen seksin ja valvovan [erityisesti] naisten kehoja".²¹⁵

The Arab Weeklyn haastattelema Tamimi toteaa, että uskontoa ei koeta houkuttelevana tilanteessa, jossa siitä on tehty väline väestön vaientamiseen, pahoinpitelemiseen ja rajoitusten ja kieltojen asettamiseen. Tamimi paikantaa uskonnon yhteiskunnallisen roolin kyseenalaistamisen taustalta kolme syytä: Irakin al-Qaidan ja ISISin kaltaisten terroristijärjestöjen harjoittama väkivalta, eri ryhmien vastakkainasetteluun johtavat uskonnolliset dogmit ja "banaaliset" uskonnolliset iskulauseet yhdistettynä uskonnollisten instituutioiden kyvyttömyyteen korruption vastustamiseen.²¹⁶

Tutkija Ann Wainscottin vuonna 2019 julkaistussa haastattelututkimuksessa kuultujen irakilaisten mukaan yhä suurempi joukko irakilaisia joko kyseenalaistaa uskontonsa, ei katso identifioituvansa mihinkään uskontoon tai määrittelee itsensä maallisiksi. Wainscott toteaa useimpien esittävän perusteeeseen ISISin toiminnan, joka on saanut ihmiset kyseenalaistamaan uskontonsa. Tutkimuksessa siteerattu katolinen mieshenkilö mainitsee tutkimuksen²¹⁷, jonka mukaan 7 % irakilaisista olisi kääntynyt ateismiin. Niin ikään tutkimuksessa siteerattu bagdadilainen, muslimitaustainen nainen arvelee ateismin yleistyneen pääasiassa nuorten keskuudessa, heidän kääntyessään ateismiin, vaihtaessaan uskontoaan tai irtisanoutuessaan (uskonnollisesta) yhteisöstään reaktiona ympäröivään todellisuuteen. Wainscottin mukaan uskonnottomuus on Irakissa kiistanalainen aihe, sillä monet irakilaiset ymmärtävät islamin olevan lähtökohtaisesti luonteeltaan myös poliittista.²¹⁸

Myös Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan ateismi on kasvava ilmiö Irakissa ja se saatetaan nähdä Irakin yhteiskunnan reaktiona "islamilaisten puolueiden" epäonnistumiselle ratkaisujen tarjoamiseen. Iranille uskollisten poliittisten puolueiden ja militioiden vaikutusvallan takia ateistit määritellään usein luopioiden ohella myös (islamilaisten) "valtion vihollisiksi".²¹⁹ Näkemyksellä on selkeä yhtymäkohta Wainscottin mainitsemaan islamin lähtökohtaisesti poliittiseen luonteeseen (ks. edellä). Haastateltujen tahojen mukaan Iranille uskolliset puolueet valvovat osin Iranin vaatimuksesta ateistien

²¹⁵ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

²¹⁶ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

²¹⁷ Wainscottin mukaan haastatellun mainitsemaa tutkimusta ei kyetty paikantamaan. Samalla hän kuitenkin toteaa monien tutkimuksessa haastateltujen maininneen ateismin, sekularismin tai käynnissä olevan uskonnollisen kriisin. Haastatellun uskonnollisen taustan huomioiden kyseessä saattaa olla katolilaisen ACN:n vuonna 2019 toteuttama ja vuoden 2020 virallisesti julkaistu kyselytutkimus, jossa 7% Nineven läänissä elävistä, taustaltaan kristityistä 16–25-vuotiaista identifioituu "ei-uskonnollisiksi". ACN 6/2020, s. 20.

²¹⁸ Wainscott 2019, s. 21.

²¹⁹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

toimintaa. Uskonnolliset johtajat myös varoittavat seuraajiaan ateistisesta liikkeestä ja sen aktivisteista.²²⁰

The Arab Weeklyn mukaan shiialaisen National Wisdom Movement -puolueen johtaja ja uskonoppinut Ammar al-Hakim nousi ensimmäisten joukossa vastustamaan ateismin ilmiötä vuonna 2017 ja uhkasi iskevänsä sitä "rautanyrkillä" ja hävittävänsä sen "rationaalisella ajattelulla". The Arab Weeklyn artikkelissa siteeratun irakilaisen kirjailijan, Alaa al-Khatibin mukaan myös suurajatollah Ali al-Sistani olisi ollut yhtä lailla huolissaan ilmiöstä. Artikkelissa viitataan myös Al-Muwatin koalition parlamentaarikko Mohammad Jamil al-Mayahiin, joka totesi Al Ghad -televisiokanavan haastattelussa, että ateismi saattaa kasvaa Irakissa laajemmaksi ilmiöksi. Samalla al-Mayahii kuitenkin totesi, ettei Irakin yhteiskunnassa ole sijaa ateismin kaltaisille "ulkomaisille" aatteille.²²¹

NBC:n 15.4.2019 julkaiseman artikkelin mukaan monet Irakin "uskonnottomista" (*unbelievers*) on pakotettu maan alle.²²² Esimerkkinä ateisteihin kohdistuvista oikeudenloukkauksista The Arab Weeklyn artikkelissa käydään läpi tapaus, jossa Kerbalasta kotoisin oleva 31-vuotias nainen, biologi Worood Zuhair, tuli veljiensä pahoinpitelemäksi sen vuoksi, että kertoi näille uskontoon liittyvistä epäilyksistään. Zuhair asetettiin tapauksen johdosta poliisin suojeluun. Toisessa tapauksessa Nasiriyassa, Dhi-Qarin läänissä asuva kirjakauppias Ihsan Mousa joutui poliisin pidättämäksi vuoden 2018 loppupuolella "ateismin edistämiseen ja levittämiseen" liittyvien syytteiden perusteella.²²³ NBC:n mukaan Mousa olisi vapautettu sen jälkeen, kun hän oli luvannut, ettei enää myisi (islamia) halventavaa kirjallisuutta.²²⁴

NBC:n 15.4.2019 julkaisemassa artikkelissa haastatellaan 20 irakilaista ateistia. Artikkelissa haastateltu bagdadilainen lääketieteen opiskelija toteaa pelkäävänsä sen paljastumista, ettei hän usko jumalaan, minkä seurauksena hän katsoisi tulevansa tapetuksi. Artikkelin mukaan henkilö esiintyy salanimellä välttääkseen joutumista militioiden tai Irakin poliisin toimien kohteeksi. Haastattelun mukaan paljastuminen saataisi vahingoittaa myös hänen perhettään, vaikka kukaan perheenjäsenistä ei tiedä hänen ajatuksistaan. Paljastumisen välttämiseksi henkilö kertoo poistavansa tietokoneensa ja älypuhelimensa hakuhistorian. NBC:n artikkelissa haastatellaan myös Bagdadissa asuvaa 52-vuotiasta taidemaalaria, jonka vaimo ja kaksi täysi-ikäistä poikaa tietävät miehen ateistisista ajatuksista. Artikkelin mukaan asiasta ei ole kuitenkaan kerrottu perheen nuorimmalle, 14-vuotiaalle pojalle sen perusteella, että tämä saattaisi kertoa asiasta ystävilleen ja asettaa perheen vaaraan.²²⁵

The Arab Weeklyn mukaan sen ilmaiseminen, että on ateisti tai ettei usko islamiin, voi olla Irakissa "kuolemantuomio" ja maahan jääneiden ateistien todetaan kohtaavan väkivaltaa tai tulevan tapetuksi puoliso-tilaallisten militioiden toimesta. Artikkelin mukaan valtion käynnistämät hyökkäykset ateisteja vastaan ovat lisääntyneet, vaikka Irakissa ei ole lakia, joka tekisi ateismista tai agnostismista laitonta.²²⁶ Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan irakilaisia ateistiaktivisteja olisi myös surmattu, joskin useimmat aktiivisista ateistiliikkeen jäsenistä oleskelevat Irakin ulkopuolella.²²⁷ Käytettävissä

²²⁰ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

²²¹ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

²²² NBC/ Bruton 15.4.2019.

²²³ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

²²⁴ NBC/ Bruton 15.4.2019.

²²⁵ NBC/ Bruton 15.4.2019.

²²⁶ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

²²⁷ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

olevista lähteistä ei löytynyt tässä vaiheessa lisätietoa tapauksista, joissa ateisteja olisi surmattu Irakissa.

Ateistien keskuudessa vallitsevaa surmatuksi tulemisen pelkoa käsitellään esimerkiksi Euroopan pakolaisasioiden tukiviraston (EASO) Irakin ateisteista 11.4.2018 julkaisemassa kyselyvastauksessa, jossa lainatut uutiset käsittelevät erityisesti ekstremistien ja puolisotilaallisten militioiden ateisteihin kohdistamaa uhkailua.²²⁸ European Humanist Federation -järjestön 18.12.2018 julkaisemassa artikkelissa haastatellun irakilaisen ateistiaktivistin mukaan moniin ateisteihin kohdistuu oikeudenloukkauksia. Ateistiksi paljastunut henkilö saatetaan esimerkiksi ajaa pois kodistaan (oletettavasti lähisukulaistensa toimesta), pahoinpidellä, vangita tai surmata. Haastateltu toteaa, että ateisteihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset jäisivät monesti dokumentoimatta, sillä perheen kunniaa pyritään varjelemaan. Euroopassa pakolaisena elävän ateistiaktivistin mukaan hän ei itse ottanut Irakissa elässään tappouhkauksia vakavasti ennen kuin kolme miestä uhkaili häntä naapurustonsa kuntosalilla kuolemalla, ellei hän luopuisi aktivismistaan sosiaalisessa mediassa. Euroopassa elävän haastatellun mukaan hän saa edelleen sosiaalisessa mediassa tappouhkauksia Irakin ohella myös muista arabiankielisistä maista sekä Euroopassa ja muualla eläviltä arabiankielisiltä henkilöiltä.²²⁹

Wainscottin mukaan "varsinaiset ateistit" (*real atheists*) ovat Irakissa harvinaisia. Esimerkiksi Wainscottin tutkimusta varten haastatelluista irakilaisista yksikään ei identifioitunut varsinaisesti ateistiksi, vaikka joukossa oli sekularismin kannattajiksi itsensä määritteleviä henkilöitä, jotka olivat esimerkiksi uskonnon harjoittamisesta luopuneita tai agnostikkoja. Julkisesti ateistisia näkemyksiään esittävät henkilöt joutuvat tavanomaisesti yhteisönsä ulossulkemiksi. Irakin perustuslain takaamasta uskonnonvapaudesta huolimatta yksittäiset ateistit eivät koe näkemystensä jakamista turvalliseksi ja saattavat kohdata näkemyksiään esittäessään turvallisuuteensa kohdistuvia uhkia. Wainscott nostaa esille nuoren ja avoimen ateistisen naisen Lubna Ahmed Yaseenin, joka joutui pakenemaan Irakista saamiensa tappouhkausten takia. Wainscottin mukaan Yaseenin tapaus osoittaa sen, miten ateisteihin kohdistuu Irakissa yhteiskunnallista syrjintää ja sortoa tarjolla olevista oikeudellisista suojakeinoista huolimatta.²³⁰

Wainscott toteaa monien haastateltujen maininneen ateisteihin (opin leviämisen seurauksena) kohdistuneen "vastaiskun" (*backlash*), heidän ollessa kuitenkin samalla haluttomia puhumaan tarkemmin kyseisen vastaiskun yksityiskohdista. Wainscottin mukaan erään haastatellun mosulilaisen sunnimiehen puhe "yhteiskunnan kovasta taistelusta Allahin nimen lokaan vetäviä ateisteja vastaan" osoittaa uskonnottomiin alueella kohdistuvan stigman ja uskonnottomia turvaavien lisäsuojakeinojen tarpeen.²³¹ The Arab Weeklyn artikkelissa haastateltu Basrasta kotoisin oleva mieshenkilö kuvaa Irakin perustuslain uskonnon ja ilmaisunvapautta koskevia suojakeinoja "pelkästään sanoiksi paperilla". Henkilö kuvaa ateistiksi ryhtymistään poliittiseksi reaktioksi sille, että "eletty todellisuus on muuttunut huonosta vieläkin huonommaksi".²³²

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan ateistien tilanne on helpompi Irakin Kurdistanissa kuin Irakin keski- tai eteläosissa. Oikeudellisesta näkökulmasta tilanne on sama, eli ateistit eivät pysty rekisteröimään statustaan "ateistiksi". Järjestön haastatteleminen tahojen mukaan ateisteilla on kuitenkin yhteiskuntaelämän puitteissa Irakin

²²⁸ EASO 11.4.2018, s. 7–8.

²²⁹ European Humanist Federation 18.12.2018.

²³⁰ Wainscott 2019, s. 21; Yaseenin tapausta käsitellään tarkemmin The Atlanticin tammikuussa 2018 julkaisemassa artikkelissa. Ks. The Atlantic/ Robson 18.1.2018.

²³¹ Wainscott 2019, s. 21, 22.

²³² The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

Kurdistanissa enemmän mahdollisuuksia. He voivat esimerkiksi asettua Erbilin Ankawan (kristittyyn) kaupunginosaan ja pysytellä ko. kaupunginosassa, jossa yhteiskunnallinen ilmapiiri on (muuta kurdialuetta) avoimempi ja jossa elävät ihmiset eivät kohdista heihin syrjintää tai huonoa kohtelua. Haastateltujen tahojen mukaan esimerkiksi Bagdadissa tai eteläisessä Irakissa tällaista vaihtoehtoa ei ole tarjolla.²³³

Wainscottin tutkimuksen mukaan tutkimusta varten tehdyt haastattelut osoittavat ateismin lisääntyvän eri puolilla Irakia ja erityisesti Nineven läänissä. Haastatellun Dohukista kotoisin olevan jesiditaustaisen henkilön mukaan ateistit olisivat ryhtyneet järjestäytymään Nineven läänin eri alueilla keskusteluryhmiä. Haastatellun shiaturkmeenitaustaisen naisen mukaan Mosulissa eläisi "tuhansia ateisteja", jotka eivät kuitenkaan määrittele itseään avoimesti ateisteiksi. Myös Mosulissa työskentelevän kristityn miehen mukaan ateistiset ajatukset olisivat ryhtyneet leviämään Mosulissa reaktiona ISISin toiminnalle. Wainscottin mukaan ateismi vaikuttaa myös levinneen Irakin kristityn väestön keskuudessa. Haastatellun Nineven läänistä kotoisin olevan kaldealaisen naisen mukaan monet kristityt ja erityisesti miehet olisivat jättäneet kristinuskon ISISin toiminnan ("kristittyjen kohtaaman tragedian") takia. Toisen Nineven tasangolta kotoisin olevan naisen mukaan sunnuntaijumalanpalvelusten osanottajamäärän vähentyminen tukisi väitettä, jonka mukaan ihmiset olisivat jättämässä kristinuskon.²³⁴ Wainscottin tutkimuksen perusteella myös muista Irakin osista kotoisin olevat henkilöt tunnistivat ateististen ajatusten leviämisen. Kirkukin kaupungista ja Anbarin läänistä kotoisin olevat haastatellut totesivat ateismin olevan alueella vaikuttava "ajattelun koulukunta".²³⁵

The Arab Weeklyn mukaan Irakin sensuurin ilmapiiri selittää internetissä toimivien ateistien laajan verkoston olemassaolon, Artikkelin mukaan internetistä löytyy lisääntyvässä määrin naisten ateismiin liittyviä ulostuloja.²³⁶ NBC:n 15.4.2019 julkaisemassa artikkelissa haastatellun, Najafista kotoisin olevan ateistin mukaan hän jakoi ennen ajatuksiaan tieteestä ja uskonnosta Facebookiin perustamallaan sivulla, jossa hän keskusteli myös muiden yhteisöpalvelun käyttäjien kanssa. Kyseinen henkilö kertoi kuitenkin poistaneensa sivun noin vuosi ennen haastattelua sen perusteella, että militat olivat ryhtyneet etsimään ateisteja ja niillä oli käytössään tarvittava "teknologia ja ihmiset" Facebook-tilin (takana olevan henkilön) jäljittämiseksi.²³⁷ Monien Wainscottin tutkimuksessa haastateltujen mukaan ateistit käyttävät sosiaalista mediaa (erityisesti Facebookia) potentiaalisten käännytettävien etsimiseen ja näiden kannustamiseen uskontonsa hylkäämiseen. Ateistien kerrotaan myös pyrkivän aktiivisesti henkilöiden käännyttämiseen henkilökohtaisten suhteidensa avulla. Erään haastatellun sunnitaustaisen miehen mukaan hänen veljensä olisi painostanut häntä ryhtymään ateistiksi ja kritisoinut hänen osallistumistaan islamin rukoushetkiin ja paastoamiseen.²³⁸

Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastatteleminen tahojen mukaan Keski- ja Etelä-Irakissa elävät ateistit joutuvat kätkemään uskomuksensa ja ajatuksensa jopa omilta perheenjäseniltään, sillä näistä ajatuksista ei ole turvallista keskustella julkisesti. Haastateltujen tahojen mukaan monia sekulaareina pidettyjä henkilöitä olisi salamurhattu ja tapettu. Lisäksi haastatellut esittävät, että esimerkiksi valtion ja uskonnon erottamista toisistaan vaativia henkilöitä olisi tapettu. Haastatellut toteavat, että ateistien tilanne on kuitenkin vielä tätäkin

²³³ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

²³⁴ Wainscott 2019, s. 21–22.

²³⁵ Wainscott 2019, s. 21.

²³⁶ The Arab Weekly/ Tarzi 20.7.2019.

²³⁷ NBC/ Bruton 15.4.2019.

²³⁸ Wainscott 2019, s. 22.

vaikeampi ja he kohtaavat maallistuneitakin enemmän uhkauksia.²³⁹ Käytettävissä olevista lähteistä ei tässä vaiheessa selvinnyt, mihin tapauksiin järjestön haastattelemien tahojen mainitsemat surmat ja salamurhat mahdollisesti viittaavat.

Wainscottin mukaan myöskään monet sekularismin kannattajat eivät hyväksy ateismia. Sekularismilla viitataan tässä Irakin kontekstissa valtion ja uskonnon oikeudelliseen ja hallinnolliseen erottamiseen toisistaan.²⁴⁰

²³⁹ Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu 30.8.2020.

²⁴⁰ Wainscott 2019, s. 22.

Lähteet

ACN (Aid to the Church in Need) 6/2020. *Life after ISIS: New challenges to Christianity in Iraq*. <https://www.churchinneed.org/wp-content/uploads/2020/07/Report-on-Christianity-in-northern-iraq.pdf> (käyty 29.10.2020).

API (Assyrian Policy Institute) 1.6.2020. *Contested Control: The Future of Security in Iraq's Nineveh Plain*. <http://www.aina.org/reports/cctfositnp.pdf> (käyty 29.10.2020).

The Arab Weekly/ Tarzi, Nazli 20.7.2019. *Iraq's growing community of atheists no longer peripheral*. <https://the arabweekly.com/iraqs-growing-community-atheists-no-longer-peripheral> (käyty 29.10.2020).

The Atlantic/

Green, Emma 23.5.2019. *The Impossible Future of Christians in the Middle East*. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2019/05/iraqi-christians-nineveh-plain/589819/> (käyty 29.10.2020).

Robson, David 18.1.2018. *The 'Underground Railroad' To Save Atheists. A vision to protect those persecuted for non-religion*. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/01/the-underground-railroad-to-save-atheists/550229/> (käyty 29.10.2020).

The Atlantic Council/ Gadalla, Paul 4.8.2020. *Three years after the Caliphate, Iraq's Christians find little incentive to return*. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/three-years-after-the-caliphate-iraqs-christians-find-little-incentive-to-return/> (käyty 29.10.2020).

Congressional Research Service 17.7.2020. *Iraq: Issues in the 116th Congress*. <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R45633.pdf> (käyty 29.10.2020).

EASO (European Asylum Support Office) 11.4.2018. COI Query, Q66. ("1. Information on atheism and its prevalence in Iraq, including Baghdad..."). Saatavilla osoitteessa: https://www.ecoi.net/en/file/local/1429402/5228_1523539284_66-q-iraq-atheism.pdf (käyty 29.10.2020).

European Humanist Federation 18.12.2018. *Persecuted for His Beliefs: The Experience of An Atheist Refugee*. <https://humanistfederation.eu/persecuted-for-his-beliefs-the-experience-of-an-atheist-refugee/> (käyty 29.10.2020).

Freedom House 2020. *Freedom in the World 2020 – Iraq*. <https://freedomhouse.org/country/iraq/freedom-world/2020> (käyty 29.10.2020).

IOM (International Organization for Migration) Iraq

4.8.2019. *After 15 years, the Christian community in Diyala had their church reopened in January...* [Facebook-päivitys]. <https://www.facebook.com/IOMIraq/posts/after-15-years-the-christian-community-in-diyala-had-their-church-reopened-in-ja/2895241617216630/> (käyty 29.10.2020).

2019. *Rural Areas in Ninewa. Legacies of Conflict o Rural Economies and Communities in Sinjar and Ninewa Plains*. <https://iraq.iom.int/file/61528/download?token=bn6Vy4WX> (käyty 29.10.2020).

Kirkuk Now/ Aziz, Ammar

11.7.2020. *Turkish bombardments add to Iraqi Christians misfortunes: Dozens of families displaced and 10 churches closed.*

<https://kirkuknow.com/en/news/62735> (käyty 29.10.2020).

9.5.2020. *Religious and ethnic minorities quota seats between fragmentations and rivalries of dominant political parties.*

<https://kirkuknow.com/en/news/62182> (käyty 29.10.2020).

3.4.2020. *Iraqi Christians: a fight for survival.*

<https://kirkuknow.com/en/news/61921> (käyty 29.10.2020).

Knights, Michael, Malik, Hamdi & Aymenn Jawad al-Tamimi 3/2020. *Honored, Not Contained. The Future of Iraq's Popular Mobilization Forces.* The Washington Institute for Near East Policy.

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus163-KnightsMalikTamimi.pdf> (käyty 29.10.2020).

Kurdistan 24 9.6.2019. *Christian leader calls for improved security in Iraq to facilitate return of IDPs to their areas.*

<https://www.kurdistan24.net/en/news/9f8dbc0f-cc96-419e-8802-5952f8247d29> (käyty 29.10.2020).

Kurdistan 24/ Ali, Sangar 22.12.2015. *320,000 Christians live in Kurdistan Region.*

<https://www.kurdistan24.net/en/news/916a58f1-2ee7-4dbb-a4dd-744a7a123b43/320-000-Christians-live-in-Kurdistan-Region> (käyty 29.10.2020).

Kurdistan 24/ Baxtiyar, Goran 5.2.2018. *Official: Christian community in Nineveh Plains fear demographic change.*

<https://www.kurdistan24.net/en/news/8dbe91f9-53d0-4dbf-a734-b8717384a846> (käyty 29.10.2020).

Maahanmuuttovirasto/ maatietopalvelu

4.10.2020. *Irakin Kurdistanin kristittyjen parissa työskentelevä henkilö.* (Sähköpostihaastattelu).

30.8.2020. *Irakin kristittyjen parissa toimivan järjestön haastattelemat tahot.* (Sähköpostihaastattelu).

12.6.2020. *Irakin kristittyjen parissa työskennellyt henkilö* (Skype-haastattelu).

MERI (Middle East Research Institute)/ Wiryra, Khogir & Linda Fawaz 9/2017. *The Christians. Perceptions of Reconciliation and Conflict.*

<https://www.usip.org/sites/default/files/The-Christians-Perceptions-of-Reconciliation-and-Conflict-Report.pdf> (käyty 29.10.2020).

Middle East Eye/ Lucente, Adam 26.4.2020. *In post-Islamic State northern Iraq, demographic changes raise concerns.*

<https://www.middleeasteye.net/news/northern-iraq-communities-divided-over-demographic-change-summary> (käyty 29.10.2020).

The Middle East & North Africa Religious Freedom Project [päiväämätön]. *Maps & Downloads – Christian Communities in The Kurdistan Region.*

<http://www.mena-rf.org/maps-downloads.html> (käyty 29.10.2020).

Minority Rights Group International 11/2017. *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples in Iraq – Assyrians.*

<https://minorityrights.org/minorities/assyrians-2/> (käyty 29.10.2020).

The National/ Menmy, Dana Taib 22.7.2020. *Christians driven from homes in Iraqi Kurdistan by Turkish offensive*. <https://www.thenational.ae/world/mena/christians-driven-from-homes-in-iraqi-kurdistan-by-turkish-offensive-1.1053000> (käyty 29.10.2020).

National Review/ Clancy, Edward 6.8.2019. *Facing Extinction in Iraq, Can Christians Hope for Aid from the West?* <https://www.nationalreview.com/2019/08/christians-iraq-face-extinction-can-they-hope-for-aid-from-west/> (käyty 29.10.2020).

NBC/ Bruton, F. Brinley 15.4.2019. *Iraq's atheists go underground as Sunni, Shiite hard-liners dominate*. <https://www.nbcnews.com/news/world/iraq-s-atheists-go-underground-sunni-shiite-hard-liners-dominate-n983076> (käyty 29.10.2020).

Nineveh Reconstruction Committee [päiväämätön]. *An overview of events in Mosul and the Nineveh Plains and the situation of the Christian population forced out of the area (from 2014 to the Spring of 2017)*. <https://www.nrciraq.org/an-overview-of-events-in-mosul-and-the-nineveh-plains-from-2014-to-the-spring-of-2017/> (käyty 29.10.2020).

Open Doors USA

12/2019. *Iraq: Country Dossier*. <https://www.opendoorsusa.org/wp-content/uploads/2016/09/WWL-2020-Country-Dossier-Iraq.pdf> (käyty 29.10.2020).

[päiväämätön]. *World Watch List 2020, #15 Iraq*. <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/iraq/> (käyty 29.10.2020).

Reuters/ Davison, John 13.2.2019. *Exclusive: Iran-backed groups corner Iraq's postwar scrap metal market - sources*. <https://www.reuters.com/article/us-iraq-militias-exclusive/exclusive-iran-backed-groups-corner-iraqs-postwar-scrap-metal-market-sources-idUSKCN1Q20R5> (käyty 29.10.2020).

Rudaw/

Abdoka, Ano Jawhar 31.1.2020. *Suffocating the Christian existence in the Nineveh Plains*. <https://www.rudaw.net/english/opinion/30012020> (käyty 29.10.2020).

Abdullah, Bilind T. 18.5.2020. *Kurdistan's Christians attend first church services since lockdown lifted*. <https://www.rudaw.net/english/lifestyle/17052020> (käyty 29.10.2020).

Wali, Zhelwan Z. 21.6.2020. *Christian locals in Duhok terrorized by Turkey's bombings*. <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/210620201> (käyty 29.10.2020).

Al-Shahid/ Al-Iraqiya 25.12.2019. *Iraq: What is the History of the Church of the Virgin Mary?* <https://alshahidwitness.com/history-virgin-mary-church-iraq/> (käyty 29.10.2020).

UNHCR (UN High Commissioner for Refugees) 5/2019. *International Protection Considerations with Regard to People Fleeing the Republic of Iraq. (HCR/PC/IRQ/2019/05_Rev.2.)* <https://www.refworld.org/docid/5cc9b20c4.html> (käyty 29.10.2020).

USCIRF (United States Commission on International Religious Freedom) 4/2020. *Annual Report of the U.S. Commission on International Religious Freedom*. https://www.uscifr.gov/sites/default/files/USCIRF%202020%20Annual%20Report_Final_42920.pdf (käyty 29.10.2020).

USDoS (The United States Department of State)

10.6.2020. 2019 Report on International Religious Freedom: Iraq.
<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/IRAQ-2019-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf> (käyty 29.10.2020).

21.6.2019. 2018 Report on International Religious Freedom: Iraq.
<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/IRAQ-2018-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf> (käyty 29.10.2020).

29.5.2018. 2017 Report on International Religious Freedom: Iraq.
<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/01/Iraq-2.pdf> (käyty 29.10.2020).

US Treasury 18.7.2019. Treasury Sanctions Persons Associated with Serious Human Rights Abuse and Corrupt Actors in Iraq. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm735> (käyty 29.10.2020).

Wainscott, Ann 11/2019. *Engaging the Post-ISIS Iraqi Religious Landscape for Peace and Reconciliation*. Peaceworks No. 154, November 2019. USIP (United States Institute of Peace).
https://www.usip.org/sites/default/files/2019-11/pw_154-engaging_the_post-isis_iraqi_religious_landscape_for_peace_and_reconciliation-pw.pdf (käyty 29.10.2020).